49րդ ՏԱՐԻ   ԹԻՒ 1511   Կ. ՊՈԼԻՍ   ՇԱԲԱԹ   ՄԱՅԻՍ 27–9 ՅՈՒՆԻՍ 1906   16 ՐԷՊԻՒԼ ԱԽԷՐ 1324 – 27 ՄԱՅԸՍ 1322

Journal Armenien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte.
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պապը Ալի Ճատտէսի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ ետ չեն տրուիր

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ
ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی وسیاسی غزته‌در
صاحب امتیازی: اوهانس فرید
اداره‌خانه‌سی: باب‌عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՆԽԻԿ	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղշ.	50 ղշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ ''ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ

10 ՓԱՐԱ

ՕՐՈՒԱՆ ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Ինչո՞ւ Չամուսնացան

Վօսփորի շոգենաւը իր մեկնումի ճգնաժամին մէջ կ'օրօրուէր, երբ ընկերոջ մը հետ հազիւ կրցանք ներս ցատքել հեւ ի հեւ։ Օրը կիրակի էր և մայրաքաղաքիս այլ և այլ թաղերէն բազմաթիւ ընտանիքներ իրենց տօնական արդուզարդով եկած խճողուած էին շոգենաւին մէջ ուր ասեղ ձգելու տեղ չկար։ Մեծ սրահը, վերնայարկը, ստորնայարկը, քովնտի օթեակները՝ վերջապէս ուր որ տրամադրելի տեղ մնացած էր, ամէնքն ալ գրաւուած էին ամուսիններէ, զաւակներէ, թոռներէ, երիտասարդներէ ու օրիորդներէ, որոնց ցուցադրած անհամարար պճնասիրութիւնը կարծես ալ աւելի կ'աւելցնէր հմայքը Վօսփորի ճամբորդութեան, որ ինքնին գլուխ գործոցը կրնայ սեպուիլ աշխարհիկ հաճոյքներուն։

Տեսարանը թէեւ եզական ու չքնաղ, բայց զայն կշտապինդ ըմբոշխնելու համար անհրաժեշտ էր գոնէ նեղձուկ տեղ մը գտնել նստելու, ինչ որ բացարձակապէս անկարելի կը թուէր այս ծովացած բազմութեան մէջ։ Ես այնչափ դժուարահաճ չէի և կը մխիթարուէի որ բարեբախտաբար ընտանիքով չէի եկած, մինչդեռ ընկերս ամուրի ու վարժ՝ զուարճութեան ծուծը հանելու, գլխ եռին ձգեց ու սկսանք ամբողջ շոգենաւին շրջանը ընել։ Երկար պտոյտէ մը ետք երբ քովնտի օթեակներէն մէկը բացինք, ընկերս հազիւ ներս ակնարկ մը ուղղած ետ ընկրկեցաւ յանկարծական շարժումով մը․ ո՛չ ներս կը մտնէր, ո՛չ ալ դուռը կը փակէր։

— Ինչո՞ւ կեցար, հարցուցի։

Չպատասխանեց․ այն ատեն ես ալ գլուխս դէպ ի օթեակէն ներս երկնցուցի, ուր ոչինչ տեսայ արտակարգ ու շահեկան․ խցիկը գրաւուած էր մէկ քանի ընտանիքներէ, որոնք խիտ առ խիտ նստած առատ քրտինք կը թափէին տիրող տաքէն։

Պատշաճութեան հակառակ էր անշուշտ օթեակին դրան կանգնած մնալը․ ուստի մեկնելու պէտքը երկրորդ անգամ ազդարարեցի ընկերոջս՝ և սակայն անխիյ մագնիսացած ակնարկով մը պիշ պիշ կը դիտէր կին մը որ վտիտ, նիհար, չոր կմախք մըն էր գրեթէ․ զայն տեսնողը գերեզմանէն ելած դիակ մը պիտի կարծէր․ աչքերը տգեղ ու խոշոր, մարած ճրագի մը երեւոյթը ունէին, որոնք երկթացած հողագոյն շրթունքներուն ու դուրս ցցուած այտերուն հետ տխրատարօսու ներդաշնակութիւն մը կը կազմէին։

— Իտէալ տգեղութի՞ւնը պիտի նկարես, փսփսացի ընկերոջս ականջին ի վար, անոր թեւէն քաշելով։

Խոր հառաչ մը արձակեց ու գլխահակ հետեւեցաւ ինծի։

—Բայց ի՞նչ եղար, հարցուցի․ անպատճառ հոգիիդ խօսող դէպք մը տեղի ունեցաւ։

—Ոչ միայն հոգիիս, այլ և սրտիս խօսող դէպք մը, մոլտայ բարեկամս իր սովորական զուարթութիւնը կորսնցնելով ու մելամաղձոտ երեւոյթ մը առնելով։

Օրուան զուարճութիւնը ա՛լ մեզի համար կորսնցուցած էր հրապոյրը․ ո՛չ նստելու տեղ ունէինք, ո՛չ ալ խօսելու սիրտ։ Հետաքրքրութիւնը արթնցած էր մէջս և կը փափաքէի առանց յառաջաբանի, առանց կախման ձեւերու, ախերու և օֆերու, հասկնալ կապը որ կար ընկերոջս և այն կմախացած կնոջ միջեւ։ Ուստի բախտին մէկ քմահաճոյքովը երբ տեղ մը գտանք վերնայարկին վրայ․

—Հիմա խօսէ, ըսի․ առանց համբերութիւնս հատցնելու երկու խօսքով բացատրէ թէ ո՞վ է աս տխրալոյս կինը և ինչ առնչութիւն ունի քեզի հետ։

—Ի՞նչ կ'ըսես, գոչեց արդար զայրոյթով մը, որո՞ւ կ'ազդես այդ կմախացած, տխրաբոյր, տգեղութեան իտեալ ածականները․ այս կնո՞ջ... իրաւո՞ւնք ունիս??։

Եւ որովհետեւ կը թախանձէի որ ուղղակի նպատակին հասնինք, սիկառ մը վառելէ ետք հետեւեալ կերպով սկսաւ իր պատմութիւնը։

—Ասկէ քանի տարի առաջ, ես առաջնակարգ ․ ամուսնական թեկնածու մըն էի, ըսաւ․ քիչ շատ դրամ, բաւական յաջող գործ ու վարկ ունէի և կրնայի սիրտը գրաւել ամէնէն կենցաղագէտ ու հարուստ աղջիկներուն իսկ։ Եւ սակայն ես ամուսնութիւնը ամուսնանալու համար միայն կ'ուզէի կատարել և կը խորշէի հարուստ աղջիկներէն․ իմ իտէալս էր ամէնագեղեցիկ աղջկան հետ կարգուիլ։ Թէեւ ամէն կողմէ գիս կը խրատէին ծնողքս ու գեղեցկութեան վաղանցիկ հանգամանքները կը թուէին, սակայն ես հաստատ իմ գեղապաշտի հաւատքիս վրայ, ո՛չ բարոյախօսութիւն մտիկ կ'ընէի, ո՛չ խրատ և ոչ ալ յորդոր։ Կնոջ ամէնէն մեծ գեղեցկութիւնը առաքինութիւնն է կ'ըսէր փորձառու անձ մը․ ամէնէն գեղեցիկ աղջիկը օտանին ետին տես կը մրմռար պառաւ դրացուհի մը, դէմքի գեղեցկութիւնը կ'անցնի հոգին կը մնայ կը բացագանչէր ուրիշ մը․ գեղեցիկ կին փնտռողը թշնամի կը փնտռէ կ'աւելցնէր չորրորդ մը․ վերջապէս գիս իմ գաղափարէս ետ կեցնելու և անպատճառ տգեղ աղջկան մը հետ ամուսնացնելու համար ինչ հնարք որ կար ամէնքն ալ կը թափէին ծնողքս, բարեկամներս ու ազգականներս որոնք գեղեցիկ խօսքեր, մտածումներ, յուշեր չկար որ չկարդային աս ու ան գիրքին ու թերթին մէջ ու առջեւս չի կրկնէին։ Ես սակայն իբր ճշմարիտ երկրպագու մը գեղեցկութեան, կարեւորութիւն չէի ընծայեր այս կարգի ունչապանութիւններու և մերժելով կը մերժէի այն հազար, երկու հազար ոսկի դրամօժիտով աղջիկները, որոնք բնաւ չէին մագնիսացըներ իմ իտէալս։

Այսպէս՝ պայքարը կը շարունակուէր իմ ու ծնողացս միջեւ, որոնք ա՛լ աւելի գործնական հանգամանք մը տալու համար իրենց հարուստ աղջիկ առնելու ծրագրին, սկսած էին լրջօրէն նկատողութեան առնել իմ ամուսնութեանս հարցը։ Ամուսնական միջնորդներու վոհմակ մը արդէն իսկ ափ առած էր մեր դուռը, ուր ամէն դասակարգէ խըլամուղներ կը մտնէին ու կ'ելլէին, միշտ առաջ քաշելով իրենց թեկնածուներն ու գերմարդկային ձիրքեր, արժանիքներ, առաւելութիւններ դրոշմելով անոնց անձին վրայ։

Ես սակայն բոլորովին անտարբեր այս իրարանցումներուն՝ ծնողքս չմերժելու համար մէկ քանի անգամ աղջկտեսի գացի անոնց հետ ու բոլոր տեսած օրիորդներէս և ո՛չ մէկուն համակրած, կը շարունակէի փնտռել իմ մտատիպարս որ չէր գտնուեր, աւա՜ղ։

Ղալաթիոյ եկեղեցիին ամէնէն ջերմ ուխտաւորներէն էի, ամէն հինգշաբթի անխտիր կը փութայի հոն ուր հաւաքուած հարսնցու օրիորդներուն ամէնքն ալ աչքէ կ'անցընէի խորազնին ակնարկով մը։ Բայց հոս ալ չէր գար գտներ գիս իտէալ գեղեցիկը։ Թատրոն, պարահանդէս, երեկոյթ, մրցանակաբաշխութիւն, հաւասարապէս բաց ասպարէզներ էին ինծի համար սրտիս պահանջը փնտռելու, որ չեմ գիտեր ինչո՞ւ, դեռ կը յապաղէր ու չէր փութար լրացնել իմ ընտանեկան ապագայ բոյնիս երջանկութիւնը։

Այս փնտռտուքները, աղջկտեսները, ընդդիմախօսութիւնները, վէճերը ժամանակ կը խլէին և հինգերորդ տարին թեւակոխած էի ես նշանուելու սկսելէս ի վեր, ուր քայլ մը իսկ չէի կրցած առնել։ Առջի ոգեւորութիւնը չէր մնացած հիմա անունիս շուրջը, աղջկան ծնողները գիս դժուարահաճ մակդիրով որակած էին, մինչդեռ ինծի դէմ վըշտացողներ,

—Անիկա էյլէնճէի ելեր է, կ'ըսէին, բան գործ չունի խայլխին աղջիկները աչքիս պիտի ընէ, նայինք իրեն հանող կա՞յ։

Ո՛չ գովեստները ո՛չ ալ պարսաւները ազդեցութիւն կ'ընէին վրաս, այնչափ նուիրուած էի մտատիպար գեղեցկութեան։

Օր մը երբ վաճառատանս մէջ կ'աշխատէի, խլամուղ մը ներկայացաւ, պառաւ ջատուկ մը որուն արտաքին տեսքը բաւական էր զինքը արհամարհելու համար։ Ես արդէն զզուած ու պարտասած այս հինգ տարուան մէջ, կարեւորութիւն չտուի, այս ամուսնական միջնորդին․ անիկայ սակայն թախանձեց որ հինգ վայրկեան մտիկ ընեմ զինքը, ու գրպանէն լուսանկար մը հանելով,

— Եթէ ինծի չես մտիկ ըներ գոնէ սա՞ ալ չես սիրեր, ըսաւ։

Լուսանկարը ձեռք առի ու առաջին ակնարկիս՝ քարացած մնացի տեղս․ վիճակահանութեան առաջին մրցանակը շահողը այնչափ պիտի չհրճուէր, որչափ ես այս անակնկալ գիւտին առջեւ։ Ինչ որ կը փնտռէի, ինչ որ կ'երազէի տարիներէ ի վեր, հիմա այս վայրկեանիս պատկերացած կը կենար առջեւս։ Լուսանկարը աջ ու ձախ կը դարձնէի ձեռքիս մէջ ու չէի կշտանար զայն դիտելէ։ Զգաց որ իմ հոգիիս խորը կը կարդար, կասեցնելով սրտիս փոթորիկը,

— Ընտո՞ր, ըսաւ, ասոր ալ բան մը ունի՞ս, հայտէ ասոր ալ մի հաւնիր տեսնամ, վա՜յ, արեւուն մեռնիմ, էպրուները դետին կը քսուին։

— Ինքն ալ լուսանկարին նմա՞ն է, հարցուցի։

— Քա մի՛ վախնար, զաւակս, ես անանկ հոգի էրող խլամուղներէն չեմ, fիավէքը ինչ որ է նէ, ինքը անոր տասը խաթ էվէլօքը։

Ալ երկար բարակ հարցաքննութեան ժամանակ չունէի․ անմիջապէս բան գործ ձգեցի ու պառաւին ընկերակցութեամբ ուղղուեցանք դէպ ի գեղեցիկներու գեղեցիկին բնակարանը։

Ճամբան հազար ու մէկ հարցումներ կուղղէի աղջկան ընտանեկան պարագաներուն ու հոգեկան առաւելութիւններուն վրայ, որոնց ամէնուն մասին ալ խիստ նպաստաւոր պատասխաններ կուտար պառաւը, միշտ կրկնելով թէ հարստութիւն չունին, դրամօժիտ չեն կրնար տալ։

—Մախսուստան ասանկ խապարսըզ կը սամիմ կոր քեզի քի, ըսաւ, աղջիկը թուալէթսիզ տեսնաս, ամմա էվէլօքը հախս կուգեմ։

Վերջապէս երկար ուղեւորութենէ մը ետք հասանք Օրիորդին բնակարանը, որ համեստ շէնք մըն էր արտաքին երեւոյթով։ Պառաւը գիս կանխելով ներս մտաւ տունէն, ուրկէ մէկ քանի վայրկեան ետք ալ ես փութացի։ Առաջին տպաւորութիւնը խիստ հիացուցիչ էր, դրախտ մը թուեցաւ ինծի բնակարանը ուր յաւերժահարսեր կը ճգնին։ Չորս հատ իրարմէ գեղեցիկ կիներ ու աղջիկներ դիմաւորեցին գիս արտակարգ յարգանօք և օրիորդը զոր լուսանկարէն կը ճանչնայի արդէն, սանդուխին գլխէն հաճեցաւ ողջոյն մը ուղղել գլխու շնորհալի հակումով մը։

Պիտի թաչէի, այս ինչ բախտաւորութիւն էր որուն կ'արժանանայի։

Երբ իբր սրահ գործածուած հասարակ սենեակէն մտանք, միջնորդ կինը իր խըլամուղական կենցաղագիտութեամբ նախ տանտիրուհին ու յետոյ երեք աղջիկները ներկայացուց, իւրաքանչիւրը թուելով յականէ, յանուանէ։

Իբրեւ մայր ներկայացուած կինն անգամ՝ լեցուն էր կնոջական ամենաթարմ հրապոյրներով և հազիւ կրնար երեսունհինգ տարեկան սեպուիլ, մինչդեռ աղջիկները իրարմէ գեղեցիկ, իրարմէ սիրուն ու պաշտելի հրեշտակներ՝ խնկելի երրեակ մը կը կազմէին իրենց գլուխը ունենալով երէց աղջիկը որ այս գեղեցիկներու խումբին մէջ իսկ կը ճառագայթէր իբր գեղեցիկը գեղեցիկներուն՝ իր հազիւ տասնըութամեայ հասակին մէջ։

Քարացած մնացած էի։ Սրբապղծութիւն կը սեպէի անյագ աչքով լափել այս բնութեան հրաշակերտը որ սպիտակ մուսլինէ երկարատուն ցայգազգեստին մէջ պարուրուած՝ ամէն անգամ որ պատրուակով մը ոտքի ելլէր, կարծես դիւթական հուրի մըն էր որ իր ձիւնաթոյր մարմնով կը սաւառնէր։ Ոչինչ, ոչինչ կարելի էր գտնել այս աղջկան վրայ, որ թերութիւն մը յատկանշէր կամ փոքրիկ անկանոնութիւն մը ցուցնէր։ Բնութիւնը կարծես իր ձեռակերտներուն իբր գլուխ գործոցը ստեղծած էր զայն, որպէս զի գեղապաշտներ խոնարհէին անոր առջեւ ու իրենց սրտին խունկն ու մոմը մատուցանէին այս մարմնացած գեղեցկութեան։ Հասակ նոճի, իրան բարեձեւ, կուրծք կլոր ու քիչ մը դէպի դուրս ցցուած, լանջ պարանոց յոյր ու կաթնթոյր, աչքեր սեւ ու խոշոր՝ եզերուած երկար յետադարձ թարթիչներով ու բարակ աղեղնաձեւ յօնքերով․ դէմք ձուաձեւ, այտեր կլոր ու վարդագոյն, քիթ բերան համաչափ, նռնագոյն բարակ շրթունքներ որոնց ետին կը փայլէր մարգարտէ շարք մը ակռաներու։ Այս ամէնուն վրայ աւելցուցէք թօմպուլիկ ձեռքեր, փոքրիկ ոտքեր և մանաւանդ ընդհանուր սիրունութիւն մը որ կը շեշտէր օրիորդին իւրաքանչիւր շարժուձեւին մէջ։

Լուռ պաշտումը սակայն բաւական չէր։ Միջնորդ պառաւը զգալով ներքին իղձս, շարունակ առիթներ կ'ստեղծէր գիս ուղղակի բանակցութեան դնելու պաշտելի գեղեցիկին հետ, որուն մեղմ ու դաշն ձայնը, արծաթաշող նայուածքն ու ցանցառ ժպիտներէն այտերուն վրայ բացուած փոսիկները՝ կը խլայցէին, կը գինովցնէին գիս Գեղապաշտ բանաստեղծի մը նման։

Ժամանակին սահիլը բնաւ չէի զգար, այնչափ գրաւուած էի վսեմով։

—Օրիորդը արդեօք երաժշտութենէ կախորժի՞, հարցուցի,

—Ո՛հ, սիրահար մըն եմ գրեթէ երաժշտութեան, յարեց գրկուած երեւոյթով մը։

—Ինչո՞ւ կացութիւննիս ծածկենք, ընդմիջեց մայրը․ աղջիկս դպրոցին մէջ բաւական ոյժ տուած է դաշնակին, բայց ինչ օգուտ որ մեր տանը դուռը պզտիկ է և դաշնակը չկրնար անկէ ներս մտնել։

—Ալ հոգ մընէր, պատասխանեց պառաւը, պիտի տեսնաք որ դուռերնիդ ալ մեծցեր է, դաշնակին ալ ամէնէն սուղինցը, ամէնէն չգտնուածը եկեր է։

—Մենք ալ ուրիշ ճար մը խորհեցանք, յարեց տանտիրուհին քմծիծաղով մը, մեր դրացին մոնող ջութակ մը գտանք ու օրիորդը հիմա անոր վրայ կը յագեցնէ իր երաժշտական իղձը։

Ո՛հ, Աստուած իմ, ինչո՞ւ հարուստ չըրիր այս ընտանիքը, ինչո՞ւ զրկեցիր այս գեղեցիկներուն գեղեցիկը դաշնակ մը ունենալու հաճոյքէն և գացիր այդ վայելքը շռայլեցիր այնպիսիներու, որոնք դաշնակը իբր սեղան կը գործածեն ու գաղափար իսկ չունին գեղարուեստի ո՛վ և է ճիւղին վրայ։

Այս գանգատը, բողոքը պօռթկաց անմիջապէս սրտէս և քիչ մնաց որ խոստանայի վաղն իսկ դաշնակ մը ղրկել, եթէ պատշաճութիւնը չհակառակէր ասանկ արարքի մը։

Այսպէս տեսակցութեան առաջին թափը անցնելէ ետք, սկսայ ա՛լ աւելի լրջութեամբ դատել շրջանակս ու պատէն կախուած լուսանկարներու մէկ քանին զննելով՝ տեսայ որ անոնց մէջ մէկէ աւելի աշխարհիկ ու զուարճամոլ երիտասարդներ կը գտնուէին․ փափկութեամբ մը անոնցմէ մէկուն ո՛վ ըլլալը հարցուցի։

—Միւսիւ Լեւոնին է, պատասխանեց մայրը, ձեզմէ աղէկ չըլլայ շատ ազնիւ երիտասարդ է։

Եթէ իմ ճանչցած միւսիւ Լեւոնս էր, ազնիւ ըլլալէ զատ մեծ տեսակէն ալ անազնիւ էր։ Սիրտս սանկ քիչ մը կոտրեցաւ․ քիչ յետոյ երկրորդ լուսանկարի մը մասին հարցումս ուղղեցի։ Ան ալ միւսիւ Ռաֆիկն էր որ շատ ազնիւ որ նոյնպէս։ Երրորդը, չորրորդը՝ բոլորն ալ ազնիւ երիտասարդներ, որոնք իրենց անառակութիւնով հռչակ հանած հեշտամոլներ էին ու ինծի այնպէս կը ներկայացուէին մոր ու աղջիկներուն բերնով, որպէս թէ մէկ մէկ օրինակելի երիտասարդներ ըլլային։

Այս պարագան սկսաւ մտածել տալ ինծի․ արդեօք միամտաբար խաբուա՞ծ էին անոնց արտաքին փայլէն, թէ այդ հանած վարածները հոս՝ ասոնց տան մէջ ճշմարտապէս կ'ազնուանային։ Անգամ մը կասկածը մտքիս մէջ արթըննալէն ետքը, սկսայ նոր աչքով դիտել մայրն ու աղջիկները, որոնք ճշմարտապէս գեղեցիկ, բայց արդեօք նոյնքան ալ ազնի՞ւ էին․ ինչո՞վ կ'ապրէին ինչո՞ւ յարաբերութեան մտած էին այս յոռովայնէ բնտրեալ երիտասարդներուն հետ։

Ասոնց ամէնուն անդրադառնալով հանդերձ, չէի կրնար ինքզինքիս նե-

ԾԱՆՕԹ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՈՒՀԻ ՏԻԿԻՆ ՍԻՐԱՆՈՅՇ
ԻՐ ''ՃԱՆՁԻՈՐ ԴԷՄՔԸ,,՝ ԹԷԼԴԻԿԷ, ԿԱՐԴԱԼ Բ. ԵՐԵՍ

րել անհասկնալի կարծիք մը անցընելը մտքէս, այսչափ հրեշտակաման ընտանիքի մը բարոյականին վրայ։ Վերջապէս մէկ քանի ժամ տեւող երկար տեսակցութենէ մը վերջ, գրեթէ սիրտս հոն թողած՝ բաժնուեցայ իրենցմէ, մօտ օրէն կրկին տեսութիւն խոստանալով։ Երբ կը մեկնէի, տանտիրուհին առաջ անցնելով,

—Պատիւ կ'ընէ՞ք ձեր այցաքարտը շնորհել, ըսաւ փափկութեամբ.

Անմիջապէս բացի թղթապանակս ու երբ այցաքարտս երկնցուցի․

— Մեզի շատ մօտէն կը ճանչնայ ***եպիսկոպոսը ըսաւ, կրնաք անկէ տեղեկանալ թէ ինչ տառապանքներով մեծցուցեր եմ իմ այս զաւակներս ու որչափ զրկանք քաշած։

Ակնարկուած եպիսկոպոսը նոյնչափ ծանօթ էր նաեւ ինծի ու յարգելի, ուստի այս պարագայէն բոլորովին յուսադրուած։

— Բախտաւորութիւն մըն է աս կէտը ինծի տիկին, ըսի, եպիսկոպոսը գիս ալ շատ մօտէն կը ճանչնայ։

Հետեւեալ օրը անմիջապէս վազեցի եպիսկոպոսին մօտ, ամբողջ հոգիիս զգացումները դրի անոր սրբազան ոտքերուն առջեւ, բացատրեցի սիրտս գրաւող գեղեցկութեան ու գիս տանջող կրակին մանրամասնութիւնները։ Սրբազանը ուշի ուշով մտիկ ընելէ ետք, արդար զայրոյթով մը տեղէն ցատկեց ու արգելիչ շարժումով մը․

— Խամ մարդ են գտել, գոչեց, դու պէտք չէ որ ամուսնանաս նրա հետ։

Շանթահար եղայ այս անողոք հրամանին առջեւ․ եպիսկոպոսը պատկառելի․ սրբազնասուրբ մարդ էր, կարելի չէր աւելին պահանջել անկէ․ իր վճիռը տուած էր, պէտք չէր որ ամուսնանայի այն աղջկան հետ։

Այս երկիւղը արդէն կը դողացնէր գիս երէկուընէ ի վեր․ անոր հետ չամուսնանա՜լ, աշխարհի հաճոյքը չվայելե՜լ, իտէալ գեղեցկութեան մը այսչափ հետապնդելէ ետք, զայն ձեռք անցուցած պահուդ ոտնակոխ ընե՜լ, Աստուած իմ, ասկէ ծանր ինչ կրնար ըլլալ։

Օրերով, գիշեր ցերեկ զբաղեցայ այս կենսական հարցով․ երեւակայութեանս կը ներկայանային օրիորդին հրեշտակային գեղեցկութիւնը, հրապոյրն ու անմոռանալի ժպիտը և երբ ամէն պարագայի մէջ ամուսնանալ կ'որոշէի, անմիջապէս աչքիս կը ներկայանային Լեւոնները, Ռաֆիկները, Ալֆոնսներն և ուրիշ ազնիւ ! երիտասարդները որոնք սերտ մտերմութեան մէջ էին իմ պաշտելիիս հետ։

Օր մըն ալ անծանօթ մը ներկայացաւ վաճառատունս․ գաղաչոտ խմնեչի մը գործակալը և մանուածապատ խօսակցութեան մը սկսելէ ետք կարգը այս ամուսնական խնդրոյն դարձնելով,

— Ժամ պիտի չինես եթէ աս աղջիկը առնես, ըսաւ, աղջկան ու ընտանիքին պատիւը պիտի փրկես։

Վա՜յ, ես ժամ չինե՞մ, ըսել է ուրիշներու աղարտած պատիւը փրկելու պաշտօնը կ'առաջարկէր ինծի այդ գաղաչոտ խմնէչը, որուն աղջկան հետ ունեցած ծանօթութիւնը արդէն բաւական պատճառ մըն էր պատուաւոր մէկու մը համար ամուսնանալէ ետք կինը լքելու։

—Գնա՛ քեզի ղրկողին ըսէ, գոչեցի կատաղութեամբ, ես ժամ չինելու պաշտօն չունիմ, ժամը քուկին բաթրոնդ թող չինէ որ իր, կնոջը ու զաւկըներուն մեղքը քաւէ։

Հակառակ այս ամէնուն, վայրկեան մը իսկ չէր հեռացած օրիորդին պաշտելի դէմքը երեւակայութենէս․ այս պատճառով միջնորդ կնոջ ինծի յանձնած լուսանկարէն մանրանկար պատկերը չինել տուի աղջկան, զոր ժամացոյցիս մետալեօնին մէջ կը պահեմ իբր մասունք։ Ես այն աղջիկը չէ որ կը պաշտեմ, այլ իտեալ գեղեցկութեան է իմ երկրպագութիւնս, զոր յաւէտ սրտիս վրայ պահած եմ, ուխտելով անգամ մըն ալ աղջկան անունը բերան չառնել։

Ու այս պատճառով ամուրի մնացած եմ․ հասկցա՞ր հիմա։

* * *

Բարեկամս բոլորովին գրգռուած խելայեղած վիճակ մը ունէր երբ պատմութիւնը աւարտեց․ աչքերը մոլեգնած էին, երեսները կաս կարմիր կտրած ու ամբողջ մարմնովը կը դողար։ Մեղքցայ վրան, ուզեցի ընդհատել պատմութիւնը ու մոռցնել վիշտը․ անիկա վայրկեան մը լռելէ ետք բացաւ ժամացոյցին ոսկի մետալիօնը ու անոր մէջի նկարը ցուցընելով,

—Ահաւասիկ տես, ըսաւ, կրնա՞ս այս հրեշտակին կմախացած, տխրաբոյր, տգեղութեան տիպար ըսել։

Ուշադիր կերպով զննեցի մանրանկարը, գեղեցկութեան դիցուհի մըն էր․ հիացքանչ մնացի անոր առջեւ։

Բարեկամս շարունակելով,

— Ու հիմա որ այս պաշտելի հրեշտակը քսան տարի ետք կմախքի մը փոխուած կը տեսնէի և մայրը քովը ըլլալուն համար միայն ճանչցայ զայն, իրաւունք չունէի՞ միթէ ապշահար մնալու։

Շոգենաւը նաւամատոյցին մօտեցած էր․ խօսակցութիւնը ուրիշ նիւթի մը վրայ դարձուցի, միշտ ներքնապէս մտածելով թէ արդեօք քանի՞ քանի՞ այսպիսի գեղուհիներ իրենց ծաղիկ հասակին մէջ խամրելու դատապարտուած են, մի միայն անոր համար որ չեն գիտեր իրենց յարգը ու անխտիր յարաբերութիւն կը մշակեն առաջին անգամ ներկայացող Վահրամիկներու, Մարթէններու և չեմ գիտեր ինչերու հետ, աղարտելով իրենց անունն ու իրենց ձեռքով իսկ քանդելով իրենց տունը։

Ծնողներ ու օրիորդներ երկու անգամ թող կարդան այս յօդուածը եթէ կը հաճին։

ՃԱՆՉՒՈՐ ԴԷՄՔԵՐ

ՏԻԿԻՆ ՍԻՐԱՆՈՅՇ

Ամէն տարի, ամառնամուտին, Հայ Մամուլը պայմանագրական քանի մը տող կ՚ունենայ՝ իր «Քրոնիկ»ի բաժնին մէջ զետեղելիք, ծանուցանող թէ «տաղանդաւոր դերասանուհի Տիկ. Սիրանոյշ Կովկասէն մայրաքաղաքս վերադարձած է, ամրան եղանակը Վոսփոր անցընելու և կազդուրուելու համար իր խոնջէնքէն»։ Յետոյ, գրեթէ լռութիւն, ոչ իսկ լուր մը անոր բեմական գործունէութեանը վրայօք, և «տաղանդաւոր դերասանուհի»ն իր գալուստին պէս անշուք անշշունկ կը մեկնի, այլուր ցուցադրելու համար իր չնաշխարհիկ Արուեստին բովանդակ շքեղութիւնը։ Մերիններուն այս անտարբերութեան քով զարմանալի չէ՞ թուիր քիչ մը այն տարօրինակ փութկոտութիւնը զոր ցոյց կուտանք անդին, լուր տալու օրինակի համար՝ թէ Սառա Պէռնառ Թատերապտոյտ մը սարքելու վրայ է դէպ ի Նիւ Եորք, թէ ճամբան՝ Ատլանտեանը բռներ է զինքը, կամ երկաթուղին արտագծում մըն է ունեցեր որ առեն Սառա Եւայական վիճակի մը մէջ գտնուելուն՝ հազիւ կրցեր է յօդածոր-ծով մը պարտկուիլ և վակոնին պաշտօնեաները կշտամբել։ Շիտակը, ցաւտուն յատկանիշ մըն է այս երևոյթը՝ գեղարուեստի մասին մեր ունեցած ճաշակին և ըմբռնումին նկատմամբ. հետաքրքրուիլ օտար արուեստագէտի մը հարբուխովն անգամ, և պապանձիլ յաճախ՝ երբ հայ տաղանդ մը իր փառքի օրերը բոլորէ ծափերու և հնչուն գնահատութիւններու մէջ։

Ինծի համար ուխտագնացութեան պէս բան մը եղաւ 96ի աշնան այն կիրակին, երբ Եէնիքէօյի բարձունքը՝ այգիներու մէջ ցցուած մատուռի ձևտուն մը իմ առաջին այցս տուի Սիրանոյշի։ Ո՞րչափ բան գիտէի իր կեանքէն. ոչինչ. միայն թէ հին լրագրութեան մէջ ցանցառակի պատահած ըլլալով իր ու իրեն սեռակիցներու անուններուն և անոնց կեանքի դրուագներուն, սխրանքի խորշ մը պահած ունէր յիշողութիւնս անցնիլուն համար, ինչպէս նաև ցաւ մը՝ զիրենք բեմին վրայէն վայելած չըլլալուս, — զինքը, Աստղիկը, Հրաչեան, Գարագաշ քոյրերը, Մառի Նուարդը, — Թատրոնի պարծանք դերասանուհիներ ամէնքն ալ՝ որոնք փայլած էին հոս՝ մեր բեմական հորիզոնին վրայ, իրենց տաղանդին պայծառ ցոլքովը։

Կը խօսինք, կը խօսինք անընդհատ, ես՝ իմ հարցումներուս մեծկակ փաթոյթը քակելով, ան՝ մտովի դէպ ի Թատրոնի կեանքը խորասոյզ՝ Թուականներ ու դրուագներ վերյիշելու ճիգին մէջ։

— Առաջին անգամ բեմ ելլալնիդ որքան ինչ յուզում առթած է ձեզ, Տիկին։

— Յիշում եմ, Միջագիւղ, 1871ին, դեռ 10 տարեկան «Հորդանանի Դեղձանիկը» անուն քօմէտիին մէջ մի դեր տուել էին ինձ, աղջկական մի բան․․․։

Այնուհետև, ինք ու իր քոյրը Աստղիկ, տարիքնին 13ի 14ի մէջ տարուբեր, կը նետուին յորձանուտը բեմական կեանքին, խանդոտն հաւակ իրենց գարուն հասակին։ Ո՞վ կամ ինչ Թելադիր էր եղած այս բանին։ Տիկինը լռելեայն կ՚անցնի այս կէտը։ Իրականութիւնը այն էր սակայն որ անոնք, երկու քուրիկ, մայրենի վանդակէն դուրս արձակուած հէք ծիծառներ էին՝ պզտիկ պզտիկ իրենց կերը ճարելու։ Վարժուհի՞, մտերիմ. բայց դերասանութիւնը ճիշդ ու ճիշդ լծորդ կուգար իրենց ճըլըլտուն, պչրոտ ու ժիր նկարագրին։ Մէօհրիւպէ «Սիրանոյշ»ի կը վերածուի, և հոս կազմուած երբեմնի Թատերախումբերու մէջ իրենց մուտքը կ՚ընեն Աստղիկ ու Սիրան, ուրոյն կամ նման դերերով։ Կը սկսին ճռուողել։ Աղուոր ձայն, աղուոր տարիք, պուպրիկի դէմք և հուրիի շարժուձև. համբաւնին երթալով վարկ կ՚առնէ ու ծափերը որոտագին կը շռայլուին իրենց հասցէին։ Այլ ևս բռնուած են ցանցին մէջ. խուսափում չկայ։

Խումբին Թատերացանկը կը բաղկանար երգախառն խաղերէ, — Լա Պէլ Էլէն, Մատամ Անկօ, Ժիռօֆլէ Ժիռօֆլա, ինչպէս նաև ամբողջ շարքը արևելեան չքնաղ գուսաններգութիւններու։ Սիրանոյշ ամէնէն շատ սիրուածն ու փնտռուածն էր ընկերներուն մէջէն՝ իր պատգամիկ անոյշ ձայնովը և պերճ, խիզախ շարժուձևքովը, ինչպէս կը վկայեն Արժանիքը դատել գիտցող ժամանակակից Թատերասէրներ։ Անոնք բնաւ չի խօսիր ինծի, — համեստութեամբ մը՝ զոր համբուրելի կը գտնեմ, — ու կը ջանայ որքան որ հնար է՝ իր քոյրը ընել խօսքի նիւթ։

— Տեսնելու էիք նրան, ինչ աշխոյժ հասակ, ի՜նչ բոյլ աչեր ու ոսկի՜ ոսկի՜ մազեր։ Սաստիկ սիրում էինք միմեանց։ Բեմի մարդոց յատուկ այնպիսի եսամոլ զգացմունք, նախանձ, միմեանց զլելու ճիգ, ծափ, փառք և դրամատիք խրամէ խլելու կամեցի նախամներ երբեք չունեցել էին գոյութեան խրատունք մեր սրտերում․․․։

Հոս կը կամացնայ իր ձայնը և աչքերը կը խփէ։ Յետոյ կը պատմէ թէ ներկայացումէ մը առթուած սաստիկ յոգնութենէն զգետնուած՝ քոյրը անկողին էր ինկեր։ Շատ չանցնիր՝ մահուան լուրը կուգան իմաց տալ Սիրանին, մէկէ՛ն ի մէկ, կայծակի արագութեամբ, առանց դանէ կիբարելու այն փափկանկատ ձևակերպութիւնը որ բուն յուզում մը մեղմելու բարերար դերը կը խաղայ յաճախ։ Իր սիրական, խանդակաթ քրոջ այս դոյժը լախտի հարուած մըն էր Սիրանոյշի համար։

— Ո՛ և է գրիչ չէ՛ կարող հարազատ մանրամասնութեամբ նկարագրել այն խռովքը, ներքին այն մրրիկը՝ որուն ենթարկուած էի իմ անձը հէնց այն պահուն։ Զգում էի թէ արտասուքս իր հոսման ճանապարհին՝ սառում էր, դէմքս գիպսային միմիք մը առնում, մազերս ցրիւ՝ իմ ուսերուն, և իմ հայեացքս մոլորագին․․․։ Ոտքի ելայ, մի զսպանակէ շարժուածի նման ընդոստ, շտապեցի դէպ ի այն հայելին որը իմ սենեկիս խորը կանգնում էր, և նրա առջև արձանացած՝ սկսել էի դէմքս դիտել, շուարած, այլայլած․․․, տեսնել թէ ո՛րպիսի արտայայտութիւն ստացել էին իմ գիծերը այս խուճապային յուզմունքիս հետևանօք, իմ աչերն ինչպէս լայնացուել էին և մի ինչ տեսակ ձևացել էր իմ կսկիծէն հրդեհուող բիբերում․․․։ Հարց արէք հիմա թէ ինչո՞ւ այդպէս։ Ա՜հ, որպէս զի բեմին վրայ, պատահ մի դերի մէջ այդ վայրկեանը կարո՛ղ լինէի ապրել․․․։

Ո՛չ, հարցում մարդում ընող չի կար հիմայ իրեն։ Սանձակած կիզեր էի բաղմոցին անկիւնը, չթէուքէն կախուած, դերասանի իր ձևերէն և առոկռալ ձայնէն զլխթուած, խորհելով Արուեստի այն եղական Սիրոյն վրայ՝ որ պահ մը մոռցնել էր տալ սիրելի քրոջ մը մահը՝ Սուգին ու Մորմոքանքին փոխծր կատարել տալու համար Կեանքի իրական Թատերաբեմին վրայ։ Ո՛րքան ճշմարիտ կը գտնէի նոյն պահուն Ֆրանսական առածը. «Les plus grands acteurs ne sont pas au théâtre»։

Այսպէս, Սիրանոյշ՝ Արուեստը կատարելագործելու սուրբ մտատանջութիւնը զանկին մէջ՝ հետզհետէ բարձր Թռիչ ընել սկսած է երգախառն Թատերախաղերու մէջ իր ունեցած մասնակցութիւնը, և պահելով հանդերձ իր հագալին մէջ բուլբուլի գեղգեղանքը՝ գուսաներգութենէ աւելի նախապատուած է եղերագուսան (artiste dramatique)ի դերը, անոր մէջ հաստատուելով և հո՛ն տեսնելով միայն իր կոչումը, բախտը, փառքը և յաջողութիւնը։

Թատրոնը Կովկասի մէջ ութսունական Թուականներուն կ՚սկսէր Թափ առնել և փնտռել Պոլսահայ դերասանական ընտիր խումբը, որ հոն մեկնեցաւ։ Առժամապար Սիրանոյշ քանի՛ անգամներ մասնակցած է այդ «Թուռնէ»ներուն, իր անթերի խաղացուածքովը յարգուած՝ քիթ չի փչող հոնտեղի հայ հանդիսիքէն, մինչև որ երբ «առաջնակարգ դերասանուհի» բոլորէն ճանչցուելէ վերջ՝ ամէն տարի սեալ զինքը Նորէն Կովկաս հրաւիրած են։ Վաճառականներ և գեղարուեստի սիրահար ջոկեր՝ կարգադիր մասնախումբ, շքեղ Թատրոն, հոն ներկաներ 250—300 րուբլի ամսաթոշակ, պայմանագրութիւն. Սիրանոյշ ալ հասած է իր իտէալին։ Այդ Թուականէն կ՚սկսի աճա վճռական փայլն իր տաղանդին։ Ծափերու, գնահատումներու և ընծայաբերութիւններու այս անվերջ ցոյցերէն ոգևոր, օր ըստ օրէ ջանադիր կ՚ըլլայ իր «ռեբերթուառ»ը ճոխացնելու, հաւասար յաջողութեամբ ներկայացնելով «Բամբլիադարդ Տիկին»ը, Ջավեքրմանի «Հայրական տուն»ը, Օնէի «Դարբնոցապետ»ը, Շիլլերի «Օռլէանի կոյս»ը և «Մարի Ստիւարթ»ը, Նեմիրովիչ Դանչենքոյի «Կեանքի արժէք»ը, «Ատրիէն Լըքուվրէօր», ևն.։ Այս, մանաւանդ իր Եղասի ներկայացումները իր քովին բերած են այնպիսի չաներ որոնք առասպելական պիտի երևցին անլուսա չատերու։

—Ամէն անգամ լիքն է Թատրոնը, կը յարէ ան անձնակատակ ժպտով մը, և ես խաղին պահանջած դժուարութիւնները և իմ յոգնութիւնը անգոսնելով, այդ գիշերները ես ինձ զգում եմ անսահման երջանիկ․․․։

Իմ առաջին այցելութեանս կրած տպաւորութիւնս լրացի գոհ, հաճելի պարտականութիւն մը սեպեցի տալ այնուհետև միջոցը և պատրուակը ստեղծել՝ իր տեսութիւնը աւելի վայելելու համար. և ամէն տարի Պոլիս դարձին՝ անխափան պարտք մը ունէի իրեն վճարելիք, Եէնիքէօյ՝ մեկուսացած բնակարանը, կամ Պէյքօզ՝ ծովեզերեայ ամարանոցը, հիացմամբ ունկնդրելով իր հատիկ հատիկ խօսուածքին, հարցումներուս համդէպ գթաշատ, ջանալով ամփոփ համառօտութիւն մը ընել ինձ՝ անցուցած Թատերական «ցեզոն»ին մասին և ընտապաշտ ղրոյի մը պէս պատմելով իր ճամբու ոդիսականը, երկաթուղիով՝ պարոններու սատրանըն ու գեղցինգ, կամ նաւով՝ կոհակներու ծոցէն երերուն, տրախ՝ ինչպէս կըլլան բոլոր երջանիկները, և սիրտը հանդիսա՝ ինչպէս կ՚ըլլան աշխատութեան բաժինը անթերի կատարող անձերը։ Տարի մըն ալ, նորէն իր ամառուան արձակուրդին, Ջուրերը հանդիպեցանք իրեն, և քոյրերուս հետ մէկտեղուելով անմոռանալի կիրակի մը անցուցինք ամբողջ օրը՝ Ճըրճըրի հանդիպակաց բոլոր դարիվերներն ու դարավարներ ղը պտտելով արևներուն ու շուքերուն մէջ, մինչև որ Բէստանէի առլեփը մաղլցելու՝ երբ վայրը սմայի գտանք և սառներները զով Թախանձեցինք իրմէ երգ մը մոխել ընելու համար։ Օ՜հ, այդ ձայնը, ֆիլ՛էժ էր, ֆիլ՛էժ պարզապէս, մեղմանուշ, մեղմօրօր, յանկարծաթափիկ մանրիկ պարոյկներով՝ ուր յորդելակ վանդիկններ կ՚ողբէին, կը ցածնէին խարոյն, մինչ կուրծքը իր հակայ ելևէջը կ՚ընէ լայն, լիաթոք շնչառութեանը հետ, և ծառերն ի վեր, ծուրծուրն ի վար նոյն դաշն արձագանգն է որ կը տարուբերի բառերուն անձնիւր վանկին հետ. Գինովին երգն է կարծեմ.

«Եղբայրք, ուժերն ինկած պատառ գրով,
Էլ աւելի բան չեմ կարող խմել.
Կարելի է որ մեռնիմ շուտով,
Ուզում եմ կասկա ձեզ յայտնել,
Ճաշացի առաջ,
Իսկ այնուհետև հ՜է հ՜է հ՜է․․․»

—Տօ՛ւն մըն ալ, Տիկին Սիրան, ա՛խ, տուն մըն ալ երգէք, սոխակները լռեցի՛ն բոլոր․․․։

«Ուղերս դէպի պատը ուղղուած
Գլուխս լինի լեւլին տակ.
Երկու ձեռօք ունենամ բռնած
Աշագին գինով լի բաժակ»։

Եւ հիացումի պարբերութիւնները մեր շուրթերէն դուրս կը Թռչէին՝ իրար խաչաձևելով և տեսակ մը դամ բանալով անոր քաղցրաձայն ու Թերթուռն երգուածքին։

* * *

Այս տարի նորէն գացի իրեն և կրցայ ախորժելի միջօրէ մը անցունել՝ ծայր տալով ասուլիսի մը ուր իր Թատերական կեանքը կը պատկերանար զարմհայ նորանոր դրուագներով։ Կը դիտեմ իր դէմքը. ոչինչ փոխուած է. նոյն փափուկ մոյնքերը որ կը վարդերանգին խոսքի՝ պատմուածքին կամ ընթերցումին ընթացքին, նոյն փարփառ ակնողիքը՝ զոր կը սևեռէ անթարթ կամ կը քթթէ իր մանր բրած տուն, Սղէրլինի գոյն նոյն մազերը որ սիրուն մը պլորուած՝ գլուխ վերևը կ՚ամփոփուին մանրիկ դրոշմներով, ուր դիւրին է կիսարձակ թելեր նշմարել։ Ո՛չ մէկ փոթ իր ծիծաղկոտ երեսներուն, և ո՛չ մէկ կնճիռ իր ճակտին։ Թեթև գիրութիւն մը եկած է շեշտել իր երեսներուն այտոսկրը և կուշտ պարոյրը իր ձիւնի պարանոցին։ Սիրանոյշ «կապած է ալ իր սանտրկուտթեան միսը», ինչպէս սովոր է ըսել ժողովրդագեղ բացատրութեամբ։ Տարիքի այս յառաջխաղացութիւնը ոչինչ զեղչած է սակայն իր եռանդէն և շնորհալի կերպարանքէն. կանգնագեղ իրանը՝ էքամինէ սև պարեգօտին պարուրուած՝ կ՚արձանանայ բազմոցին վրայ, հանդարտ կացքով մը, արմուկը յեց դաշնամուրին, Թող տալով որ լանջքը կոհակէ՝ ժանեակէ Թուխ փիփուրներուն տակ։ Նայուածքին մէջ այնպիսի վաճմաք մը, զարմացական արհամարհոտ ու լուրջ այնպիսի երևոյթ մը կայ՝ որ կարծես առաջին անգամ իրեն ներկայացողը սառի թէ սէր՝ բան մը մուրում է։ Այդ դիմերևոյթը շուտով կը փոխուի սակայն, երբ տեսակցութիւնը սկիզբ առնէ և թեթև ժպիտ մը ուրուագծուի իր շուրթերուն անկիւնին։ Արագ ու ընդհատ եղանակ մը կայ իր խօսուածքին մէջ, շնչատ պարբերութիւններով՝ ուր կը նշմարես խոնջէնքի դրոշմ մը որուն և բոլոր այն սիրտհատանումները որ Թատրոնի մարդը կը քամեն, կ՚սպառեն գրեթէ։

Շուրջը, պատերուն վրայ, բոյլ բոյլ լուսանկարներ՝ իրենց քանի միջ քառակուսիներով երկրաչափական զանազան ձևերով զետեղուած, քովընտի, գլխիվայր, վերամբարձ, մէկզմէկու վրայ հեծած, բոլորն ալ Սիրանոյշը ներկայացնող՝ Թատերաբեմի այլազան տարազներով ու դիրքերով. հոս՝ ճառագէմ, սանրաւոր, վարսերը ցրցքնուած, հոն՝ շնորհաշուք, գեղադիտակ, կամսուէրի տոնք կեցուածքով, անդին խեղդեալ, ալլամզալ, վիշտի նայածք մը բռնուած՝ պանդուցիչ կերպարանքով մը։ Եւ տարօրինակ է միմիէն այն խաղը որ իրարանցուրին մէջ կը տեսնուի զատ զատ, գլխովին կերպարանափոխ ընելով այս նազելի Թիփը, իրաղին պահանջումներուն համեմատ։

—Ամէն ինչ կեղծ, այնպէս չէ՞ Տիկին, սէրը կեղծ, սանրութիւնը կեղծ, նախանձը կեղծ, արցունքը կեղծ, վերջապէս կեղծ՝ լիալիր ցուցակը մարդկային բոլոր զգացումներուն։

—Փորձը հոն է որ, սիրելիս, արուեստակեալ լինի բոլորն էլ, սակայն իրականին պատրանք տայ։ Մեր կոչումը, մեր դերը Արուե՛ստը ներկայացնել է լոկ, ո՛չ այլ ինչ. այլապէս մի՛ ամառուայ կեանքը շատ խիստ է կենդանի մնալու համար։

Ու կը խորհիմ թէ այս կինը որ ա՛յնքան սուտ տառապած է Բեմին վրայ և Թաշկինակներ Թրջած, արդեօք զո՞վ սիրած է անսուտ և ի՛նչ Թրջած իր Թաշկինակը։ Եւ ճի՛շտ այդ պահուն աչքիս առջև կը պատկերանայ իր վիպային կեանքը, երբ մանկամարդ, Թարմագեղ աղջիկ՝ կ՚երթար իր կեանքը լծորդել խաղացի երաժշտապետի մը կեանքին, եգիպտական տաք կլիմային մէջ՝ ուր իրենց խումբը եղանակին Թատերապտոյտը սարքել գացած էր այն տարին։ Մեղրալուսինի ամիսներուն կը յաջորդէ lune de vinaigre-ն, ու Սիրանոյշ իր պատրանքի այդ կեանքէն կը պահէ երկու սիրելի յիշատակ, մանչ մը և աղջիկ մը, որոնցմէ առաջինը իր գարուն տարիքին կը Թօշնի անդարձ, մշակէն սուգի մը մէջ Թաթխելով մօրկանը սիրտը։ Ներկայիս մէջ՝ միակ մխիթարութիւնը կը մնայ աղջիկը, Սթէլլան, ուսումը և դաստիարակութիւնը Գերմանիա առած քամանմոնի համակրելի օրիորդ մը, հմուտ՝ գիտութեանց, լեզուներու, ինքզինքը նուիրած հիմա Դաշնակին ու Ջութակին, գեղարուեստը ունենալով լոկ իրեն մտատիպար։ Արուեստագէտ մօր՝ արուեստագէտ աղջիկ։

Սիրանոյշ իր ամբողջ կեանքին մէջ բաց ի դերասանուհի ապրելէ, գրականութեա՛ն ալ կապուած է և հրատարակած՝ յօդուածներ, սովորաբար իր Արուեստին շուրջ յղացուած խոկերներ ընելով գրիչին նիւթ. քննադատներու պատասխանած է վայել քաղաքավարութեամբ, յաջողութիւնը բերանելով և խաւարամիտներու ջանալով հասկցունել մանաւանդ թէ «Le théâtre instruit mieux que ne fait un gros livre»։

Կը փակեմ իր գրանկարը, իր Թանկագին մէկ գրութեան նախամաւոր մէջ բերելու փորձութեանս չի կրնալով դիմադրել։ Համառօտութիւնն է այդ մարդու դեր մը կատարելու իր ձեռնարկութեան։

«Մի օր չգիտեմ ի՛նչպէս մտքիս մէջ ծագեց աշխարհահռչակ Շէյքսփիրի յղացած մի դերը կատարելու ստորոտի ցանկութիւնը։ Մի քանի օրեր մտածում էի միայն թէ արդեօք այս դժուարին և ծանր ձեռնարկութեամբ ես պիտի ընկնէի՞ այն որոշ բարձրութիւնից՝ ուր կանգնած եմ իմ կանացի դերերով, թէ իմ ձեռնարկը պիտի պսակուէ՞ր յաջողութեամբ և արդարացնէր իմ յոյսերը։ Այդ իմ կողմանէ այնպիսի քայլ էր՝ որոյ դժուարութիւնը չէր կարող կչռել նախապէս, և ինձ անծանօթ այդ ճանապարհը անցնելը դժուար էր հաւատալ թէ քանի՛ քանի՛ բարձունքներ և խոր ձորեր պիտի ելլէին իմ առջև։ Սակայն երբ մեծ է արուեստագէտի սէրը՝ նա վազո՛ւմ է, սլանո՛ւմ է, և չի՛ կանգնում ոչ մի խոչընդոտի առաջ, նոյն իսկ այդ բարձունքներից անցած ժամանակ նա գլորուի և անհետ կորչի։ Սա Թռիչք էր արուեստի, և անոր սիրով ես ուզում էի սլանալ և հասնիլ այդ Թռիչներին, իմանալու համար թէ մինչև ուր կը տանին ինձ իմ ուժերը։»

ԹԷՈԴԻԿ

ՕՔ-ՄԷՅՏԱՆ

Երջանկայիշատակ Սուլթան Մէճիտի ատեն նետաձիգը կամ Օքճի-Պաշին ճանչնալու բաղդը ունեցած եմ։ Աս ցոյց կուտայ նախ թէ այդ ժամանակին Պոլսոյ մէջ դեռ կար նետաձիգներու խումբ մը, և աղեղի մարզանքը ունէր տակաւին իր վարպետները։ Կ՚երևի նոյն իսկ թէ այս զէնքին զանազան մասերուն շինութիւնը կ՚ապրեցնէր կէս երկոտասանեակ մը պատուական մարդիկ, որոնք անյիշատակ ժամանակներէ ի վեր հաստատուած էին Սուլթան-Պայազիտի մզկիթին հովը, փողոցի մը մէջ որ դեռ այժմ կը կրէ Օքճըլար փողոց անունը։ Բայց կը թուի թէ այդ արհեստաւորները, այդ զէնքերուն սիրահարներուն չգոյութենէն, ստիպուած են Թողուլ իրենց խանութները աւելի գործնական արհեստաւորութեան մը՝ կօշկակարներուն։ Իմ բարեկամ Օքճի-Պաշիս սովորական մարդ մը չէ։ Վերջին ներկայացուցիչն է ան նետաձիգներու եղբայրակցութեան, որուն հաստատութիւնը կը հասնի մինչև Սուլթան Մէհմէտ Բ-ի օրը։ Ինք միայն կրնար մեզի տեղեկութիւն տալ աղեղ մը շինելու, նետ մը փետրազարդելու եղանակին վրայ, անօգուտ արուեստ մը հիմա, քանի որ ոչ ոք անով կը հետաքրքրուի ալ։ Իմ հետաքրքրութեանս հաճելի ընդունելութիւն մը ըրաւ հնօրեայ Օքճի-պաշին, որմէ քաղեցի հոս մը տեղեկութիւններ նետաձիգներու հին կազմակերպութեան վրայ որոնք դեռ քանի մը տարի առաջ կը հաւաքուէին Օք-Մէյտանի մէջ։ Այս նետաձիգներու մարմինն անդամները ամէն ուրբաթ օր կը հաւաքուէին Օք-Մէյտանի սարահարթին վրայ, այս զբօսախաղով պարապելու համար։ Օք-Մէյտանը ընտրուած էր նոյնինքն Սուլթան Մէհմէտ Բ.էն երբ մարդաչափ և հետևաբար որոշած էր որ այդ սարահարթը, ապագային ալ ընդ նպատակի մը չգործածուի ու և է պատրուակի տակ։ Բոլորովին անձնական յիշատակ մը ունէր երջանկայիշատակ Սուլթանը այս տեղին համար։ Այս բարձր դիրքէն էր որ ան առաջին անգամ դիտեց այն քաղաքը զոր մտադիր էր յաղթահարել։ Կը պատմուի թէ զայն լաւ մը դիտելէ ետք, իր աղօթքը ըրաւ այն տեղն իսկ, ուր կը գտնուի արդի Նամազկեահը։ Բանակը հոն նետաձգութեան փորձ կը կատարէր, և Սուլթանը ինքն ալ հոն փորձով ցոյց կուտար թէ կրնայի է նշանառութեան մէջ և ոչ մէկուն առջև տեղի կուտար։ Բայց 16րդ դարուն վերջը աղեղի զէնքը յարգէ ինկաւ, պատրուգաւոր հրացանին մուտքովը բանակին մէջ։ Սակայն Սուլթան Մէհմէտ Գ. համաձայն չեղաւ այս նոր զէնքը ընդունելու ընդհանուր շարժումին, քանի որ ան իրականութեան մէջ աւելի աղմկայոյզ էր քան մահացու։ Կը խորհէր որ նետը իր վերջին բառը չէր ըսած և թէ պատերազմներու մէջ դեռ օգտակար դեր մը կար պահուած անոր համար։ Պատրուգաւոր հրացանը, հինգ ոտք երկայն, խոշոր, դժուարագործածելի էր և ճարտարութիւն կը պահանջէր։ Զինուորը պարտաւոր էր գրկել վառոդաչիչ մը, տապարիկ մը կոթելու համար կապարը զոր ռազմամիթէի ամբարապետները կը բաժնէին զանդուած զանդուած, և պատրոյգի պահեստ մը զոր մէջքը կը փաթթէր։ Այս զէնքը նախ կապարով պէտք էր լեցնել, յետոյ պէտք էր պատրոյգը դնել լեղուակին վրայ և բանալ հրանիքը (փալիա) վառօդը հոն դնելու համար։ Այդ ժամանակները հրացանի հարուած մը արձակել մեծ գործ մըն էր։ Այդ բոլոր պատրաստութիւնները կը վատնէին ժամանակ մը որու միջոցին աղեղը բնականաբար օգտուած կը քաղէր առիթէն նետերով ծակծկելու հակառակորդը։ Հետևաբար աղեղը պահուեցաւ, և որպէս զի իր գործածութիւնը խնդրոյ առարկայ չըլլայ մէկ մըն ալ, եղբայրակցութիւն մը կազմուեցաւ։ Նախագահն էր Շէյխ մը կամ գլխաւոր մը որ մրցումով կ՚ընտրուէր եղբայրակցութեան անդամներուն մէջէն։ Միայն այն աղեղնաւորը կրնար այս բարձրութեան հասնիլ որ կրնար իր նետը հազարումէկ ոտք հեռուն հասցնել։ Դիւղերներու ուժով, հնարագիտութեամբ, հովին մղումով և և Աստուծոյ օգնութեամբը, կ՚երևի թէ գործը կարելի էր։ Աղեղնաւորութեան հետևողները ո,ոչ օրեր կը հաւաքուէին Թէքքէին մեծ սրահին մէջ, ամէնքնին մէկ ճաշ մը կ՚ուտէին և կրօնական երգերու մասնակցութեամբ զիքր մը կամ աղօթք մը ընելէ ետք՝ կարգաւ կ՚երթային սարահարթ, փորձեր կատարելու համար։ Անոնք որ նոր մտնել կ՚ուզէին, երկար աշկերտութեան մը պիտի ենթարկուէին, և զանոնք կրթելու գործը ամբողջովին Շէյխերուն կ՚իյնար։ Այս Թէքքէն կայ դեռ և Շէյխը, որուն ստորիճանաւորութիւնը չէ ջնջուած, հոն կ՚ապրի ընտանիքով։ Ընդարձակ պարտէզի մը մէջ հաստատուած է, գեղին ներկուած, որ կը գտնուի Օք-Մէյտանի սարահարթին՝ Գասըմ-Փաշայի տիրող մասին վրայ։ Օք-Մէյտան երթալու ամէնէն կարճ ճամբան Գասըմ-Փաշայի Թաղէն է։ Բարուտ ճամբայ մը կայ դէպ ի վեր, եզերուած նոճիազարդ գերեզմաննոցով մը։ Այս գերեզմաննոցը աւարտելուն պէս կ՚սկսի սարահարթը որ կը տարածուի աչքը առածին չափ, կախուող խորտուբորտութիւններով և հեղեղի ճամբաներէ կտրատուած և կ՚երթայ կը հասնի մինչև Բեազլըխանէի ճամբան։ Այս անծերրի տարածութեան մէջ, հոս հոն կը բարձրանան մարմարեայ բազմաթիւ կոթողներ։ Այս կոթողները միակտուր ճերմակ մարմարէ են, պատուանդանի մը վրայ կանգնուած և ծածկուած ոսկեզօծ արձանագրութիւններով՝ կապոյտ յատակի վրայ։ Միշտ զոյգ կ՚երթան և Մենզիլ կը կոչուին։ Այս կոթողները իրարմէ հեռու են նետարձակման մը չափ։ Ասոնք յիշատակարաններ են զորս նետաձիգները ընկերակցութենէն ամէնէն հռչակաւորները կանգնած են իրենց փառքին համար։ Առաջին քարը՝ Այաք-Եէրի, ցոյց կուտայ այն տեղը ուր աղեղնաւորը դրած է ոտքը նետը արձակելու համար, և երկրորդը՝ Տուլա Եէրի, այն տեղն է ուր ինկած է նետը։ Աղեղնաւորին անունը և իր քաջագործութեանց մանրամասնութիւնը փորագրուած է քարին վրայ, շինիչ սատծեներով և մտածումներով, որոնք իրերու ոչնչութիւնը կը վկայեն.—«Ալինչ կայուն է աս աշխարհիս մէջ։ Ժամանակը, սրընթաց նետէն աւելի անողոք, կը Թռչի, անդուլ անդադար»։ Թէքքէին մեծ սրահը զարդարուած է հաւաքածոյով մը աղեղներու, նետերու և քանի մը հին նշանատախտակներու, որոնք ծակուած են ամենաճարտար աղեղնաւորներու նետերէն։ Ամէնէն շահեկանն է կարծի շատ մը խաւերէ կազմուած նշանատախտակ մը, որուն համար կ՚ըսուի թէ ծակուած է Սուլթան Մէհմէտ Բ. Փաթիհի նետերէն։ Այս քաջագործութիւնը ցոյց կուտայ թէ Օսմ. այդ Վեհապետը անսովոր ուժ մը ունէր։

ՍԹԱՄՊՈՒԼԻՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ

ՎԻԼՀԷԼՄ ԿԱՅՍԵՐ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՎԻԷՆՆԱ

Անձրևոտ օր մը, երկնքին վրայ մութ ամպերով, աշնանային լոյսով և աշնանային բարեխառնութեամբ։ Բէնցինկէր կայարանին վրայ հովը կը փչէ ընդհատ հարուածներով. և Պերլինցի պաշտօնատարներէն մին, որ գերման կայսեր Վիէննա այցելութիւնը կանխած է, վերարկուին մէջ փաթթուած, կ՚արգահատի գերմանական դեսպանատան ոստիկաններուն վրայ, որոնք իրենց ամառնային Թեթև արդուզարդերով առանց վերարկուի կեցած են Վիլհէլմ կայսեր սպասելու համար։

Կայարանին մէջ ամէն բան պատրաստ է ընդունելութեան համար։ Աւստրիական և սև —սպիտակ— կարմիր գերմանական դրօշները կայարանին շէնքին տակ տարածուած են։ Նոյն գոյներով յօրինուած նշաններ կը դրուագեն բաց տաղաւարին սիւները, կայարանին սպասման սրահին առջևը, որուն տանիքին տակ կը սպասէ պատուակալ պահակախումբը, շքեղ համազգեստով հետևակներ, կաղնիի կանանչ տերևը իրենց վերարկուին վրայ, աջ կողմը դրօշները՝ կաղնիի ճիւղերով զարդարուած, քիչ մը անդին զօրագունդին երաժշտախումբը հրհրապետի մը հրամանատարութեան տակ։ Կայարանի սրահէն քիչ մը աւելի հեռուն ձախակողմը բաց տաղաւար մը կայ կարմիր մետաքսով ծածկուած, մեծ-դուքսերուն յատկացուած, բայց դեռ պարապ է։ Կառք աւելի փոքր տաղաւարի մը մէջ հաւաքուած են գերման գաղթականութեան անդամները։ Կայարանին ամբողջ երկայնքը սրահէն սկսեալ մինչև երկաթեայ գծին քով լայն գորգ մը փռուած է։ Լրագրի Թղթակիցները իրենց տեղը կը բռնեն մեծ-դուքսերու տաղաւարին մօտ, շատ լաւ տեղ մը. միայն թէ գորգէն դուրս պէտք է կենան։ Պաշտօնական աշխարհին պատկանողները միայն պիտի կրնան գորգին վրայ կենալ. ոչ-պաշտօնական աշխարհը պէտք է բաւականանայ պարզ աւազը կոխելով իր ոտքերուն տակ։ Պալատական պաշտօնեայ մը, կարմիր համազգեստով զաւազան մը ձեռքը բոլոր հանդիսականներուն ցոյց կուտայ իրենց տեղերը։

Կայարանին այս մասը քարթով եկողներուն միայն յատկացուած է։ Երկրորդ սանդուխին սրահին վրայ կը հաւաքուին հետաքրքիրներ։ Քանի մը տեղական կառախումբեր կեցած են կայարանին առջև, և ճամբորդներէն ոմանք կը մնան իրենց տեղերը դիտելու համար գերման կայսեր ժամանումը։ Բայց հանդիսատեսները բազմաթիւ չեն։ Կառախումբին մէջէն գերման կայսրը տեսնելու հաւանականութիւնը շատ քիչ է։

Ժամը 9։ Կառք կառքի ետևէ, արքունի կառքեր և լանտոներ հետզհետէ կայարան կը հասնին, և սանդուխին վրայ կը հաւաքուին աւստրիացի իշխանները, իշխանուհիները և պաշտօնական անձնաւորութիւնները։ Շողշողուն համազգեստները գունագեղ պատկեր մը։ Զինուորական տարրը դերակշիռ է անշուշտ։ Գերման դիւանագէտներն անգամ մեծ մասամբ իբրև սպայ կ՚երևին։ Այսպէս աւստրիական համազգեստները կը խառնուին գերմանականներուն հետ, և աւստրիացի զօրավարներուն սպիտակ վերարկուին մէջ սպաներուն մութ կանանչ վերարկուին քով կը տեսնուին գերման հետևակազօրաց մութ համազգեստները և գերման հեծելազօրաց գունաւոր վերարկուները։ Գերման դեսպան կոմս Վէտէլ զօրավարի համազգեստ կը կրէ, դեսպանատան քարտուղարներուն մէջ կը գտնուին մէկ Ուհլան և մէկ Հուսար սպաներ, Պաւարիոյ դեսպան պարոն Թուխէր պաւարիական Թեթևազէններու մութ կանանչ համազգեստը կը կրէ, և գերման դեսպանատան դիւանապետը անգամ դիւրաւ կը ճանչցուի, որովհետև բրուսիական հետևակազօրաց հարիւրապետի համազգեստ կը կրէ։ Բէյեռնի գերման հիւպատոսը բաց կապոյտ բրուսիական վիշապազօրի մը փոխուած է։ Սաքսոնական

ՔՐՈՆԻԿ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔԸ երէկ այցելեց Ազգ. Հիւանդանոցի նոր շէնքերուն, որոնք բաւական առաջացած են և մէկ քանիներն ալ աւարտելու մօտ։ Ն. Սրբազնութիւն եկեղեցիին աշխատութիւնները դիտելէ ետք միւս յարկերը գնաց։ Ն. Սրբազնութիւն ուսանողներու տաղաւարին համար հարցուց թէ կարելի չէ՞ այդ շէնքը վար առնելով ուրիշ մը շինել կանոնաւոր ձևով որ պատշաճի միւս նոր շէնքերուն։ Պատասխանուեցաւ թէ շէնքը չարժեր վերաշինել մանաւանդ որ ուսանողները բոլորովին բացը պիտի միան այդպէս։ Ն. Սրբազնութիւն յետոյ գնաց էթիւվին համար մասնաւորապէս շինուած վայրը որ կից է լուացարանին. էթիւվը զետեղուած է նոր շինուած փոքրիկ շէնքին և լուացարանին պատին մէջտեղ։ Լուացարանին կողմը մեքենային կափարիչը պիտի բացուի և տակէ վերմակ, հագուստ, ճերմակեղէն և ինչ որ կայ վերջապէս հականեխուելիք այդ մեծ կաթսային մէջ պիտի դրուի։ Էթիւվին տաքութիւնը պիտի արտադրուի հարիւր քայլ անդին զետեղուած շոգեշարժ մեքենայէ մը. շոգին խողովակներով պիտի գայ կաթսային մէջ լեցուիլ և տակէ գոյացած տամուկ տաքութենէն պիտի ջնջուին միքրոպները։ Էթիւվին զետեղող մեքենագէտ Բարունակեան էֆ. յարեց թէ այս էթիւվը ամենավերջին դրութեամբ է քանի որ ցարդ այդ գործիքները չոր տաքութիւն մը միայն կուտային որոնք չէին ջնջեր միկրոպները. սակայն նոր դրութիւնն ալ ունի իր անպատեհութիւնները, այսինքն հականեխուելիք ճերմակեղէնները քիչ մը շատ կը մաշեցնէ։ Ասկէ առաջ Հիւանդանոցի տնօրէնութիւնը հաստատութեան այդ կարգի ճերմակեղէնները յունաց հիւանդանոցը կը ղրկէ եղեր, սակայն տարիէ մը ի վեր շաբաթը մէկ անգամ սկսած է Կէտիկ Փաշայի պետական հականեխարանը ղրկել, որ հոգաբարձութեան դիմումին վրայ սիրով յանձն առած է հականեխել։ Մեր Հիւանդանոցը անոր համար այս դիմումը ըրած է, որովհետև յունաց հիւանդանոցին տնօրէնը դժկամակութիւն կը յայտնէ եղեր։ Ս. Պատրիարքը պահ մը տնօրէնութեան սենեակին մէջ Յարութիւն Ասլանեան և Կարապետ Թահթապրունեան էֆէնտիներու հետ տեսակցելէ վերջ այցելեց նաև թէ աղջկանց և թէ Ս. Յակոբայ որբանոցը և յետոյ դարձաւ Բերա իր բնակարանը։

⁂ Հիւանդանոցի Հոգաբարձութիւնը խոհանոցին համար Եւրոպայէն ապսպրած էր կերակուրները շուտով եփելու համար մեքենայ մը։ Այդ մեքենան եկած է և Սիրքէճի կը մնայ, ուրկէ երկուշաբթի իրիկուն Հիւանդանոց պիտի բերուի։ Յիշեալ գործիքը չորս մէթր երկայնութիւն և մէկ մէթր բարձրութիւն և վրան կերակուր եփելու յատուկ չորս օճախներ ունի, և չորս կողմերն ալ կրակ վառելու յատուկ բացուածքներ։

⁂ Ազգ. Հիւանդանոցի յիմարներու բաժնին պետ Վանլեան էֆ.ի առաջարկով և տնօրէնութեան հաւանութեամբ որոշուեցաւ որ ասկէց ետք, ամէն օր յիմարները և ապուշները, օրական ժամ մը պարտէզ հանուին։ Ասիկա բնական է որ շատ լաւ միջոց մըն է, քանի որ նկուղի նման շէնքի մը մէջ ամիսներով արևի երես չտեսնող դժբաղդներ, գոնէ քիչ մը ազատ օդ կը շնչեն և այսպէս նոր կազդոյր մը կը զգան։ Երկու օրէ ի վեր է որ յիմարանոցի պատսպարեալները խումբ խումբ պարտէզ կը հանուին և ժամ մը ետք դարձեալ կը վերադառնան իրենց յարկերը։

ՇՈՒՇԻ—ՂԱՐԱՊԱՂԻ (Կովկաս) Նախակին Առաջնորդ Տ. Գրիգոր եպիսկ. Գառնակէրեան որ մայրաքաղաքս կը գտնուի, երէկ ընկերակցութեամբ Տ. Գրիգորիս վրդ. Պալագեանի Ազգ. հիւանդանոցը այցելեց, որուն սիրալիր ընդունելութիւն մը ըրաւ հաստատութեան Տնօրէն Համամճեան էֆէնտի և Ն. Սրբազնութիւնը առաջնորդեց հիւրասրահը ուր պահ մը հանգստանալէ յետոյ Հիւանդանոցի բոլոր յարկերը զատ զատ այցելեց մասնաւոր պաշտօնեայի մը առաջնորդութեամբ։ Նորաշէն եկեղեցին ալ գնաց և գոհ չմնաց, ըսելով թէ շատ պզտիկ է, և Հայ Առաքելական Կաթուղիկէ եկեղեցիի մը չէր նմանիր երբեք։ Ն. Սրբազնութիւնը կէս օրուան ճաշը Հիւանդանոցին մէջ ըրաւ իր շուրջը ունենալով Տնօրէն Համամճեան էֆ., դեր-Տնօրէն Իսրայէլ Հայկազն էֆ. բժիշկներ ևն.։ Ճաշի միջոցին Ն. Սրբազնութիւն իր գոհունակութիւնը յայտնեց Հիւանդանոցին մէջ տիրող կանոնաւորութեանը և մաքրութեանը համար և յարեց միևնոյն ատեն թէ ինք կեանքին մէջ առաջին անգամ ըլլալով հիւանդանոց մը կ'այցելէ։ Տ. Գրիգոր եպսկ. եղած համակրալիր ընդունելութեանը համար ևս Համամճեան էֆ.ի շնորհակալութիւնները յայտնեց։ Յետոյ մեկնեցաւ Ս. Յակոբայ Որբանոց, ուր ևս ընդունելութիւններ եղան Տեսչին և պաշտօնէութեան կողմէ։ Աշակերտները համախմբուած երգեր երգեցին ի պատիւ Ն. Սրբազնութեան որ՝ պատեցաւ արհեստարանները և հիացաւ որբերուն շինած ձեռակերտները տեսնելով։ Այցելեց նաև որբանոցին նկարանները, որոնց մէջ տիրող խնամութեան ու ցած գիրքին նկատմամբ ցաւ յայտնեց։ Հիւր Սրբազանը յետոյ մեկնեցաւ և այցելեց Այա-Սօֆիայի հռչակաւոր մզկիթը և Եէնի-չէրիներու ցուցադրավայրը և իրիկունը վերադարձաւ Պատրիարքարան։

ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ երկսեռ եռաձայն խումբը Յունիս 11ին կիրակի օր երկրորդ անգամ ըլլալով պիտի երգէ Եկմալեանի եռաձայն պատարագը առաջնորդութեամբ երաժշտապետ Մէհտէրեան էֆ.ի։ Իսկ անկէ յետոյ խումբը որոշ թիւի մը—40 հոգիի—պիտի վերածուի բոլորն ալ Գում-Գաբուի և Կէտիկ Բաշայի մեծ դպիրներէն բաղկացած։ Այս խումբն է որ անկէ յետոյ պիտի շարունակէ եռաձայն պատարագը Մայր եկեղեցւոյ մէջ։ Իսկ մէկ քանի կիրակիէն Կէտիկ Բաշայի եկեղեցիին մէջ եռաձայն պատարագ պիտի երգուի նոյն թաղին և Գում—Գաբուի դպիրներէն բաղկացեալ։

ԵԷՆԻ-ԳԱՊՈՒԻ ԵՌԱՁԱՅՆ ԽՈՒՄԲԸ.—Ինչպէս գրած էինք վաղը Եէնի Գաբուի եկեղեցիին մէջ տեղի պիտի ունենայ եռաձայն պատարագը Երաժշտապետ Գրիգոր էֆ. Զուլհաեանի կազմակերպած խումբով։

Երէկ իրիկուն վերջին անգամ ըլլալով խումբը իր փորձը կատարեց նոյն եկեղեցիին մէջ և Երաժշտապետ Զուլհաեան էֆ. մեր մէկ քանի դիտողութիւնները ուշադրութեան առնելով բաւական յաջող վիճակի մը հասուցած է իր կազմակերպած խումբը։ Այս եռաձայն խումբին կազմակերպութեան մէջ երբեք մասնակցութեան ո և է բաժին չունի ինքնահրաւէր երգահան ! մը Մէրճան անուն, որ իբր թէ մեր ըրած մէկ քանի պարզ դիտողութիւնները հասկնալու չափ խելք չունի եղեր։ Իրա՞ւ չունի արդեօք. Էն կարելի է։ Խումբին օգնով պիտի ընկերանայ վարժարանին ուսուցչուհիներէն Օր. Մաքսիմ Փափազեան, որ ինքնազարգացումով առաջացած դաշնակահար Օրիորդ մըն է և աւելի յաջող կը նուագէ քան ո և է Մէրճան կամ... Թորիկ։

ՊԱԼԱԹԻ Խորենեան վարժարանին երկսեռ ուսանողները հինգշաբթի օրիընից աւագ ուսուցիչ Գրիգոր էֆ. Ասլանի և միւս ուսուցիչներուն և ուսուցչուհիներուն առաջնորդութեամբ տարուեցան Զիլիհտարի զբօսավայրը, ուր մինչև երեկոյ զբօսնեցան։ Գրիգոր էֆ. Ասլանեան բոլոր աղքատիկ տղոց գըլխարկ, գուլպայ ևն. հայթայթած էր բարեսէր ընտանիքներու դիմում ընելով և այսպէս աղքատիկ տղաքը ուրախացուցած էր, փոխանակ զբօսանքէ զըրկելու, ինչպէս եղած է ուրիշ տեղեր։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԵՑԱՒ 18րդ թիւը Բիւրակն առևտրական շաբաթաթերթին որ կը պարունակէ հետևեալ առևտրական յօդուածները. —

ԲԻՒՐԱԿՆ
ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ
ԹԻՒ 18

Խանութպանը աւելի ժամն կը ծախէ.—Ցաճախորդ աւելցնելու միջոցները. — Աւևւար. Օրէնսգիտութիւն (կարևոր հարց մը). — Ինչ է դրանգիրը. — Դատական Քրոնիկ (Առևտրական Բ. և ծովային առևտրական դատարաններու առջև տեսնուած դատեր). — Առևտրական Նամակներ. — Գերմաներէն առևտր. լեզու (Մուրհակներ). — Առևտրական Քրոնիկ (Շերամի վիճակը գաւառներու մէջ. — Մետաքսի, ընդեղէնի, մեղրներու և բամբակի հրապարակները. — Արտածութիւն և Ներածութիւն.— Փոխանակագրի գինները. — Պոլսոյ նաւահանգիստը) ևն.։

ՍԷԼԱՄԼԸԳ ՌԷՍՄԸ ԱԼԻՍԻ

Տիւնքի ճումաս կիւնի Սէլամլըգ րէսմը ալիսի Համիտիյէ ճամիի շէրիֆինտէ իճրա պույրուլմուշ տըր։

ՆԵՐՔԻՆ

ՊԷՏԸՐՀԱՆՕՂԼԸՆԵՐԸ.—Վճռագիրը վաւերացուած.— Քաղաքապետ Բըտլան փաշայի սպանութեան գործին մասնակից Պէտըրհանօղլըներէն Ալի Շամիլի ու Ապտիւրրէզաքի և անոնց ընկերներուն գործած եղերելի ոճրին նկատմամբ Ափրիկեան Տրիպոլսոյ վերաքննիչ ատեանին առջև կատարուած դատավարութեան վճիռը, Վճռաբեկ ատեանին ընդհանուր դատախազութեան միջոցաւ, յանձնուած էր նոյն Ատեանին պատժական ճիւղին։ Արդ. Վճռաբեկ ատեանին պատժական ճիւղը այդ վճռագիրը քննելով, օրէնքին համաձայն նկատեց և վաւերացուց զայն։

ՊԱՂՏԱՏԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆ.— Պաղտատի մեծ գիծին Գոնիա Էրէյլի առաջին հատուածին վերջնական ընդունելութիւնը կատարելու համար յանձնաժողով մը կազմուած էր Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան երկաթուղիներու տնօրէն Խայրի պէյէ, ճարտարագէտ Զիհնի, Մուսթաֆա և Ֆէրիտ պէյերէ և Գոնիա-Պուլկուրլու գիծին օսմ. քոմիսէր Ապտուլլահ էֆ.է։ Այս յանձնաժողովը աւչի իրիկուն մասնաւոր կառախումբով մեկնեցաւ Գոնիա, ուր գնաց նաև Անատոլուի երկաթուղիին ընդհ. տնօրէն Մ. Հիւկնէն։ Գոնիա-Էրէյլի գիծին վերջնական ընդունելութեան հանդէսը պիտի կատարուի այսօր։

ՄԱԽՍՈՒՄԷՆ.—ժողովուրդին փափաքներուն գոհացում տալու համար, Մախսուսէի վարչութիւնը որոշեց փոփոխութիւններ մտցնել իր Կղզիի գիծին երթևեկութեանց մէջ։ Նոր ժամանակացոյցը մօտերս գործադրութեան պիտի դրուի։

ՀԻՆԳ ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐ ՂՐՈՒՇՆՈՑ ՊԱՐԳԵՒԸ.— Գրած էինք թէ Երկրագործական Պանքային վիճակահանութեան մեծ պարգևը 500,000 ղրուշ շահած է 124,496 թիւը, որուն կէսը Պոլսոյ մէջ ծախուած է և կէսն ալ Պաալպէքի մէջ, և թէ Պոլսոյ մէջ ծախուած կէսը կը գտնուի Ռէժիի շոգենաւակին նաւապետներէն Մէսուտ ու Իսմայիլ էֆ.ներու քով, որոնց միջև վէճ ծագած էր այդ առթիւ։ Վերջին լուրի մը նայելով, այդ տոմսակին կէսը վերոյիշեալ երկու նաւապետներուն քով չէր գտնուեր։ Պաալպէքի մէջ ծախուած կէսը գնած է նոյն քաղաքին մէջ Րէֆայիզադէ միւֆթի Հիւսէյին էֆ.ի որդին՝ Թէվֆիգ էֆ. որ Երկրագործական Պանքային Դամասկոսի ճիւղին դիմելով, ամբողջովին ստացեր է 250,000 ղրուշը։ Միւս կէսն ալ գնած էր Ախթէըլըի նախորդ գայմագամ Իսմայիլ պէյ, որ Պոլիս եկած է՝ այդ գումարը առնելու։

ԱՅՏԸՆԻ կուսակալ Քեամիլ փաշայի որդին կայս. թիկնապահ Սայիտ փաշա երէկ Պոլիս եկաւ Իզմիրէ։

ԶԵՂՉ ՊԱՇՏՕՆԵԱՅ.— Պրուսայի կուսակալութեան հաշուակալութեան դիւանին քարտուղարներէն Ահմէտ Սապրի էֆէնտի պաշտօնանկ ըլլալով դատարանի յանձնուեցաւ, իր պաշտօնին մէջ թերութիւններ գործած ըլլալով։

ՍԱԿԱՐԱՆ

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆԸ

ՕՍՄ. ՄԻԱՑԵԱԼ ՔՈՆՍՈԼԻՏԷ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Օ.Ո.	104.13
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	»	104.21
Երէկուան էն բարձր գինը	»	104.25
» էն վար գինը	»	104.21

ՌՈՒՄԷԼԻԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երէկ առաւօտ բացուեցաւ	Ֆր.	146.12 1/2
Երէկ իրիկուն գոցուեցաւ	»	146.37 1/2
Երէկուան էն բարձր գինը	»	146.50
» էն վար գինը	»	145.50

Շիրքէթը Խայրիէ	Օ. Ո.	36.50
Միտիլլիի Պանքա		6.12
Սելանիկի «	Ֆր.	173.—
Քոմէրսիալ	Ա. Ո.	10.09
Քարասու Բրէվիլէժիէ	Ֆր.	185.50
» Օրտինէռ	»	175.50
Իզմիրի քարափ	»	595.—
Օսմ. Ապահով. Ընկ.	Օ. Ո.	4.55
Թրամվայի բաժնեթուղթ	»	9.16
» պարտաթուղթ	Ֆր.	495.—
Տէրքոսի ջուրի ընկ.	»	311.—
Անատոլ. Երկ. բաժնեթ.	Ա. Ո.	19.40
Քարափ Կ. Պոլսոյ	Ֆր.	502.—
Քրէտի Ֆօնսիէ էժիբս. 1886		316.—
» » » 1903		266.—
Թրանսվալ		56.—

ՑՈՒՆԱԿԱՆ ԹՈՒՂԹԵՐ

Ցունական փոխառութիւն	Ֆր.	272.50
Պանք Նաս. Կրէս.	»	438.50
» « » Նոր	Օ.Ո.	4.07
Լաւրիոմ	Ֆր.	66.50

ԴՐԱՄՆԵՐՈՒ ԸՆԹԱՑՔԸ

Օսմ. ոսկին 100 ղշ.էն	ղշ. փր.
Ֆրանսական ոսկի	87.07
Անգլիական ոսկի	109.27
Բօլ	90.20
Մէճիտիյէ արծաթ	107.27
Ռուպլի թղթադրամ	8.65
Քրիմից	50.10

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոնի վրայ չէք	ղրշ.	109.22 1/2
Բարիզի » »	Ֆր.	22.98 3/4
Վիէննայի » »	քուրօն	21.95
Պերլինի » »	մարք	18.73

ՀՐԱՆՏ ԴԱՄԻԱՆՈՍԵԱՆ

ՄԱՆՉՈՒՄԷԻ ԹԵՐԹԻԿԸ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՄԻ ՄԻԱՅՆ ԻՄ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԱՐԺԱՆԻՔՈՎՍ

ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴԸ ՄԻՋԱԿՈՐԵԱՐԷՆ

(ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԹԻՒՆ)

— Քա՛ Թագուկ սաոը մանչը անցաւ առտուն, տեսա՞ր, պըլըմները պուամիչ ընելով տիք տիք վեր կը նայէր վերա, հիչ հազ չըրի, սա՛ ժամը տեսածս, Թապախ պատցնողը տակա չիրին էր։

—Ան չէ ամա աղէկ միտքս ինկաւ, եկու ասոր քեզի հետ ժամ երթանք. հարմնիք կայ եղեր. հարսն ու փեսան սէյիր ընենք։

Միջակորեար Հայ օրիորդին խօսակցութեան մէկ նմոյշը ահա, որ միեւնոյն է ինչպէս Սամաթիայում, նոյնպէս Տօլապտէրէի մէջ, աննշմարելի տարբերութիւններով։

Միջակորեար Հայ օրիորդին անունը ընդհանրապէս Թագուկ, Հռոփ, Մարիցա, Զարուկ, Ոսկուկ կ՚ըլլայ, անուններ որոնք մարդուս կարծել կուտան թէ անմարսելի կերակուրներու հոտ մը կ՚առնէ։

Միջակորեար օրիորդը կը ծնի ընդհանրապէս լաթ լուալու, տախտակ սրբելու, հորէն ջուր քաշելու, դուռը չփելու, պզտիկ եղբօրը ճերմակեղէնները լուալու, օրը երկու-քուկէս քաշ հացով 10 փրյ.ի ձիթապտուղ ուտելու և իրիկունը ժամը երկուքին, գուլպային մէկը հանելով և միւսը ոտքը ձգելով քնանալու համար։

Միջակորեար օրիորդը լոյս աշխարհ տեսած օրը, կազի խտարէի լամպան կ՚առնէ դայեակին ձեռքէն և տան անկիւնները կը պտտի փոշիները մաքրելու համար։

Միջակորեար օրիորդը շատ, չափազանց շատ աշխատասէր կ՚ըլլայ և տեսնողներ կան թէ ան նոյն իսկ գլուխը կաշխատի... երազին մէջ։

Միջակորեար օրիորդը հագուստի մասին շատ բծախնդիր չէ, մէթրօն 3 գրուշնոց պասմա շրջազգեստ մը, աւելի աղուոր դիրքով կը վայլեցնէ իր վրայ, քան Հայ լայֆ օրիորդը իր ծանրագին շրջազգեստը։

Միջակորեար օրիորդը նախ Թաղին վարպետ տուտուին քով կը յաճախէ և հոն հասակակից աղոց հետ, հարս-փեսա խաղալով կը պատրաստուի ապագային իրականացնել այդ տղայական խաղը։

Միջակորեար օրիորդը յետոյ երկու տարի միայն Թաղին վարժարանը երթալով չիտկէ չիտակ լրագիր կարդալու չափ հայերէն դժուարաւ կը սորվի։ Մնացածը յետոյ այդչափը բաւական կը սեպեն և և աղջիկը հանելով դպրոցէն տուն կը բերեն... աչքը չբացուելու համար։

Ճիշդ այս բանին համար է որ աչքը գոց աղջիկ մնացող ամուրիները Ծկլոտար և Սամաթիա գլուխ կ՚ըլլան, թէեւ յաճախ աչքը գոց, բայց աղջիկը շատ... բաց կը գտնեն։

Միջակորեար օրիորդը խօսելու համար շատ դժուարութիւն կը քաշէ և եթէ պատահի որ քեզի հետ խօսակցութեան բռնուի, կը շուարի կը մնայ, ան ուրիշ խնդիր եթէ խօսակցութեան նիւթը միտրայի տոլմային ինչպէս դրուելու եղանակին և կամ սենեակի մը յատակին տախտակը մաքրելու համար քանի՛ անգամ սրբուելուն վրայ ըլլայ։ Ո՜ այդ պարագաներուն մէջ խոր հմտութիւն ունի և իրեն հաւասարող չ՚ունի։

Միջակորեար օրիորդը ջերմեռանդ քրիստոնեայ, բուն հայու կնկանը արժանաւոր հայու աղջիկ, անկեղծ, շատ քիչ ուտեալ և շա՜տ աւելի... փլրթող է։ Թաղին բոլոր երիտասարդներուն ակնեալ նպարավաճառ Եօրկին աչկերտէն մինչեւ Թաղականին տղուն հետ կը սիրաբանէ, ամէնուն ալ զատ զատ խօսքեր գտնելով, մէկուն ժամադրութիւն մը տալով որ երբե՛ք չյարգէր, ուրիշին աչքի նշմար մը ընելով ու այնպէս հաւատացնելով թէ ջղային ակարութիւն է պատճառը որ աչքը կը խաղցնէ։

Միջակորեար օրիորդը խըյախ կը սիրէ աղուոր ծանը պլիրները և հոգի կուտայ իննէ սազին ու լաթէնեային։

Միջակորեար օրիորդը ամառը մինչեւ իրիկուն առանց գուլպայի կը պտտի տան մէջ և ասոր համար միշտ կը ջանայ որ ոտքէն մինչեւ վեր... որչափ տեղ որ կ՚երեւայ ձիւներու պէս ճեր ճերմակ ըլլայ։

Միջակորեար օրիորդին Թերթ կարդալը հրաշքի պէս բան մըն է. բայց երբ կարդալ ուզէ հայրիկին կամ եղբօրը կը յանձնարարէ Մանզումէ մը առնել, որուն մէջ առաջին անգամ Բասիմի թերթօնը կը փնտռէ, հեգելով կը կարդայ և եթէ այդ թիւը չարաթ օրուան է չորրորդ երեսը կ՚անցնի և կը կարդայ անպատճառ... իմ Թերթիկս։

Միջակորեար օրիորդը առտուն կանուխ կ՚ելլէ անկողնէն և իր այդ վիճակին մէջ սենեկին պատուհանը բանալու կ՚երթայ, առանց մտածելու թէ աշխարհս և նոյն իսկ իրենց Թաղը լեցուն է... անօթիներով։

Միջակորեար օրիորդը, ինչպէս ըսինք, առեն առեն միտքը կը բերէ թէ դպրոցը քիչ մը կարդալ սորված է և ասոր համար շատ հեղ թերթեր կարդալէ զատ, սիրային պզտիկ վէպեր ալ կը կարդայ։

Միջակորեար օրիորդին սիրած վէպերն են, Սիմօնէ Մարին, Լուծեալ Սէրը, Մօնթէ Քրիստօ. առանցմէ դուրս մեր գրողներէն շատ համակրած է ծիրայր Շիրակացիին՝ երբ «Պարզ խօսքեր»ը կը գրէր և դեռ առեւտրական գործերու մէջ չէր մտած. Տէր Յակոբեանին՝ անոր մէկ յօդուածը՝ «Ես հոռոմ պիտոր ըլլամ»ը միայն կարդացած ըլլալով, երբ անման զայն, բերանը պագնելը կուզայ, այնչափ խօշին դպած է ատ ադան. Ենովք Արմէնը չէն տեսած, բայց կը կարծեն թէ կտղը պիտի տեսնան երբ անոր հանդիպին։

Միջակորեար օրիորդը Մայիս մէկին անպատճառ իր Թաղին պօստանը կ՚երթայ և տասը փարայի կաթ կը խմէ մարգագետնին վրայ նստած. Ներկայ կը գտնուի ամէն հարսնիքի և դիտողութիւններ կ՚ընէ հարսին հասակին, քալուածքին, դէմքին և այլ յարակից մասերուն համար և շատ հեղ հարսը անարժան կը գտնէ՝ փեսին։

Միջակորեար օրիորդը կիրակի օրերը իրեններուն հետ Պէյլէրպէյ, Մառէօլին, Թեփէն և կամ Չիֆթլիկի զբօսավայրերը կ՚երթայ եթէ Սկիւտարցի է, Մանկասարի պօստանը կամ Բանօուամանի եթէ Բերացի է, Սամաթիոյ պօստանները, բաղնիէին կազինօն, Նառլը Գաբուի պարտէզը, Եէտի-Գուլէի կայարանին կազինօները, Չըրփըճը Չայիր, Վ.էլի էֆէնտի կամ Հիւանդանոյին պարտէզը եթէ Սամաթիացի, Կէտիկ Փաշացի, Գումգաբուցի և կամ Գումգաբուի Դուրսէն է։ Այդ զբօսատեղիները կ՚երթայ միջակորեար օրիորդը հարսնիք կամ երեկոյթ երթալու պէս հագուելով և շրջազգեստին փէշերը շատ խակ կերպով մը վեր բռնելով։ Օրիորդը կը նստի իրեններուն հետ, ոտքերը քովէ քով, աչքերը գետինը և հովանոցը երկու ոտքերուն մէջ... դրկած։ Իր այս դիրքը համեստ, պարկեշտ աղջկան մը համբաւը կ՚ստեղծեն իրեն շուրջ, թէեւ հիմա խաբուող շատ քիչ կայ և ամէն մարդ աչքը շատ լայն բացած է։ Չի խօսիր և կամ շատ շատ «Այո՛» մը կամ «Ո՛չ» մը կ՚ըսէ եղած հարցումի մը փոխարէն։ Մնացածը օրիորդին համար լռեում կ՚ապայլին. ռուբճ խմելը ամենամեծ ամօթն է և յետոյ էյլէնճէճիլէն տասը փարայի դդումի կուտով խառն բաներ մը կ՚առնեն որ գերագոյն զուարճութիւնը ըլլալու սահմանուած է օրիորդին։

Միջակորեար օրիորդը ասկէ զատ իբրեւ զուարճութիւն տարին մէկ երկու անգամ խառակէօյի մը կ՚երթայ, եթէ մեծ եղբայրը հաճի. այդ տեղ չափազանց կը զուարճանայ և կը կարծէ թէ Մնակեանն ալ ասանկ կը խաղայ։ Իսկ զուարճութեան միւս առիթը որ տարին 1 անգամ կը պատահի այն ալ Թաղին Ազգ. վարժարանին մրցանակաբաշխութեան հանդէսին օրն է։ Առտուն հաւախօսին կ՚արթննայ այդ օրը և դրացի Թագուկներու, Բուբուլներու և Մարիցաներու հետ հանդիսավայրը կը փութայ, ուր մինչեւ վերջը կը ձանձրանայ, կը յօրանջէ բերանը կէս մէթր բանալով և անուշադրօրէն ճանճերու ազատ մուտք տալով, ահագին քըքիջներ արձակելով և բոլոր հանդիսականներուն նայուածքը իր վրայ կեդրոնացնելով. ճառախօսութիւնը, որմէ երբե՛ք բան մը չհասկնար, հիանալի կը գտնայ և կարդացող մանչը ա՛լ աւելի հիանալի. շրջանաւարտներուն մէջ իրեն ապագայ փեսացու մը կը փնտռէ ու անլրման կրյրին մը աչքը կը խածնէ և իրիկուան ժամը տասներկուքին հանդիսականներուն հետ կը մեկնի... գոհ ապաւորութեան մը տակ։

Միջակորեար օրիորդին էն մեծ պարծենալիք բաներէն մէկն ալ «Ես գիտե՞ք, մեր Ս. Պատրիարքին ձեռքը պագի ժամէն դուրս ելած ատեն» խօսքն է որ դուրս ելած, նստած և նոյն իսկ երազած ատեն կը կրկնէ։ Միջակորեար օրիորդը կը կարծէ թէ ատիկայ իր բաս բօսն է և ատով արքայութեան դուռները անմիջապէս պիտի բացուին իր առջեւ։

Միջակորեար օրիորդը ինչպէս ըսինք շատ աշխատասէր է։ Տարիքը տասնեչորս ըսելէն վերջ, ալ կ՚սկսի իր օժիտին պատրաստութեան։ Մինչեւ կէս գիշեր կ՚աշխատի և նոյն իսկ կը լուցնէ շատ հեղ տիվալ, սիւզենի և սըրմա բանելով, և կամ դուրսի կար կարելով։ Այդ հաւաքած դրամով նախ իր ճերմակեղէններուն պատրաստութեան կսկսի, որոնք նրբութեան, գեղեցկութեան, ճաշակի և... բերնի ջրեր վազցնելու տեսակէտով առաջնակարգ են։ Այդ ամէնուն տանիքէնները ժապաւէնները, ասեղնագործուելիք բացուածները, նշանագրերը յատուկ խնամքով և մեծ հոգատարութեամբ կը կատարէ և օր մըն ալ կը տեսնաս թէ իր քրտինքովը իր օժիտը ամբողջացուցած է և սնտուկի մը մէջ զետեղած։ Այդ սնտուկին գոցուած օրը Թաղը ամբողջ օժիտտեսի կերթայ. այրական մեղապարտ աչքերու արգիլուած է խստիւ և բացարձակապէս ակնարկներ նետել այդ առարկաներուն վրայ, որոնք ամբողջ կոյս են դեռ իրենց... տիրուհին պէս։

Միջակորեար օրիորդին օժիտի սնտուկին մէջ անպատճառ Աշխարհաբար Նարեկ մը կայ կազմուած՝ Մանզումէի նուէրը, Կիլիկիոյ կաթողիկոսին օրհնութեան անդրանիկ կանդակը, (բատ Ալփիարի) և իր ապագայ առագաստի սենեակին երջանիկ վարձակալին գտակ մը և զոյգ մը հողաթափի երես բանուած։ Ասոնք ալն ու պլպլըն են միջակորեար օրիորդին օժիտի սնտուկին։

Միջակորեար օրիորդին հայրը տասնեութը տարեկանէն ա՛լ կ՚սկսի ամէն իրիկուն կէս գինով վիճակի մէջ խորհրդակցութեան նստիլ կնոջը հետ, մտածելու համար թէ «ո՛ւր պիտի երթայ աղջկան սօնը»։ Ու մայրը կ՚ընէ չըներ, աղջին կ՚ելնայ, անդին կ՚ելնայ, տուն մը կը մտնայ, ուրիշը մը դուրս կ՚ելլայ, երկու տէրտէր կը տեսնայ և օր մըն ալ Թաղին մէջ լուր կը տարածուի թէ Սակաւեանին աղջիկը նշանած են բէֆէնի Սուրբիկ տատուին մեծ տղուն հետ, որ բերնովը ճանճ կը բռնէ, խըյախ իւչկիւզար է, վարդի պէս կնիկ կ՚ապրեցնէ, բօզ խօճտուրմիշ ընել չի տար կնկանը վրայ, և չորս ոսկի ալ բրուինկ ամսական կ՚առնէ... խօրոզլըրէն։

Ու միջակորեար օրիորդը օր մը պատուհանը կ՚երեւայ, միջնամատին վրայ փայլեցնելով նշանածին կողմէ նուիրուած մատանին։

Միջակորեար օրիորդը այդ օրէն իր միակ խոճալին հասած կը նկատէ ինքզինքը. ալ ուրիշ խնդրելիք բան մը չունի Աստուծմէ, քանի որ իր ամէն օրուան երկար բարակ աղօթքներուն մէջ ուրիշ բան խնդրած չունէր եթէ ոչ... էրիկ մը։

Միջակորեար օրիորդը, որ կառքը միայն փողոցին մէջ տեսած էր, այդ օրէն սկսեալ գրեթէ ամէն կիրակի կ՚սկսի կառք նստիլ նշանածին հետ, այցելելու համար իր ազգականներուն և նախօ ընելով իր փողոցիններուն։

Միջակորեար օրիորդը օր մըն ալ կ՚ամուսնանայ. մեղրալուսինը կ՚անցնի, նոր կեանք մը կը յաջորդէ, ուրկէ լոյս աշխարհ կուգան, ապագայ Միքիկներ կամ Հռոփիկներ։ Միջակորեար օրիորդը, որ տիկին եղած է, հետզհետէ կը մեծնայ, կը գիրնայ ու միշտ կը գիրնայ. հետզհետէ կը լայննայ, և օր մըն ալ իրեւրու բնական ընթացքին հետեւելով կը դառնայ բուն հայու կնիկ, որ ճամբան ախիրի կուտէ, կամուրջին գլուխը կը կենայ և տասնոց չէրպիք մը կը խմէ, փէշին տակի գրպանէն տասնոց մը կը հանէ, ձեռնոցին վրայէն մատնիներ կը շարէ, ամէն հինգշաբթի Ամենափրկիչ կ՚ուղեւորի, առեն առեն կը կուտորսի էրկանը հետ, վարժուհիին վրայ ծեծի կ՚երթայ, և օր մըն ալ հայու կնկան էն գերագոյն բաղձանքը, կամ Արմաշ կերթայ էրկանը հետ և կամ Երուսաղէմ ուխտի կերթայ... Աբրահամ Այվազեանին հետ։

ՀՈՍ ՀՈՍԻ ՆՈԹԵՐ

(A la minute Վ.եղար)

Մայիս 23, Խասգիւղ.— Յուղարկաւորութիւն մը.— Ողբ, լաց ու կոծ.— Գիւտ մը.— Երկու դուռուց.— Մեկուկես մեթր սեւ պաստառ.— Յանդատապից վեղար.— Իբր ազակիր.— Եւն. եւն. բաներ։

[Խասգիւղէն մեր Հոս Հոսը մեզ կը գրէ]

«Տէր Խմբագիր,

«Մարդ էք դուք բնականաբար և ցաւ կ՚զգաք երբ լսէք թէ ինծի նմանող մէկը, այսինքն մարդ մը որ երկու աչք, երկու ականջ, երկու ձեռք, երկու ոտք ունի, այո՛, այս տեսակ մարդ մը... տաղձանաւոր այս ձորէն բաժնուելով դէպի յաւիտենականութիւն ճամբայ ելաւ... Խասգիւղէն։ Այդ ճամբորդը որ բարեկամս էր և կամ ա՛լ աւելի բան մը, քանի որ միշտ փարա կուտար ինծի և կը մոռնար սալը, չուեց ինչպէս ըսի այս աշխարհէս և ես իբրեւ ոչ ապերախտ պարտական անձ պարտաւոր զգացի ինքզինքս երթալ և վերջին յարգանք մը ընծայել բարեկամիս, որ փաթթած դրած էն եղեր սեւ դագաղը։

Ճամբայ ելայ ուրեմն։

Մայիսի կամ քսանն էր և կամ քսան երկուքը. ասիկայ գիտնալը այնչափ կարեւորութիւն չունի ընթերցողներուս համար, քանի որ եթէ մայիսի չեմ գիտեր քանին ալ ըլլար դարձեալ ես սեւ դագաղին քով պիտի երթայի, քանի որ Ներքին ձայն մը, Զիլինկիրեան-եռաձայն, ներսէս պարտականութիւնս ինծի կ՚զգացնէր՝ յիշեցնելով շատ մը բաներ։ Ներքին ձայնին անսալով մտանք Խասգիւղի 4 թիւ չոգենաւին մէջ որ սրընթացութեան մասին միշտ առաջին մրցանակ չահած է Նաւակներու հետ մրցումի ժամանակ։

Շոգենաւը ճամբայ ելաւ։

Ու կ՚երթայինք միշտ, ծանր ծանր նոր հարսի մը պէս, որուն ոտքերուն տակ հաւկիթ կայ կարծես։

Հեռուէն սկսաւ տեսնուիլ Գասըմ փաշա։ Տուներուն ապակիները արեւուն շողերին տակ վառ ի վառ կը փայլէին և Գասըմ Փաշայի համբաւաւոր ձորակը հովի մեղմ սիւգի մը տակ հեզասահ կը թափէր ծովը, որ Վիքթոր Հիւկոյի հետեւեալ ոտանաւորը կ՚ըսէր կարծես գոռ ձայնով մը.

«Կաթիլ կաթիլ ի ծո՜վ անհուն.
Կաթէր մի ջուր աղբերանոս.
Երբ ովկէանն անդնդահեղ,
Ձայնիւ գոչեց...Ի՞նչ կ՚ուզես հոս։»

Ու այս ձորը չեմ գիտեր ի՛նչ կը պատասխանէր։ Գասըմ Փաշայի աւելի՛ կը մօտենայինք տակաւ և ես ա՛լ աւելի մօտէն կը դիտէի այդ Թաղին եկեղեցին ու դպրոցը, կը տեսնայի եկեղեցիին բակին մէջ Թաղականներ որոնք տասը փարայի շահ մը գոյացնելու համար Ս. Յակոբ պապային, Թաղեցիներուն հետ կռիւ կ՚ընէին և յետոյ այդ փարաները կուտէին և յետոյ մարսելու համար սէտլին կ՚առնէին։ Ո՛հ կը տեսնայի քահանան, որ կ՚օրհնէր Թաղ. Խորհուրդին այս քրտնաջան աշխատութիւնները. կը տեսնայի վերջապէս Թաղական մը որ իր տանին մէջ ծնկաչոք և բազկատարած կ՚աղօթէր Ս. Յակոբին որ իրեն այդ տեսակ ձրի տուն մը շնորհած էր, ուր կը նստէր հանգիստ ու անխռով։

Անցանք վերջապէս Գասըմ Փաշայէն և մօտեցանք Պալաթու նաւամատոյցին։ Ո՛հ, հոս տեսարանը աւելի դիւթիչ, աւելի չքնաղ, աւելի ախտապարար էր. Խախամներ, Մոլլաներ, Նէսիմներ, Ալբամաչիններ և Պօխօրաչիներ... Աբրահամու, Իսահակայ և Յակոբայ դարէն միացած ձուկեր, միսեր են. կը ծախէին ձայնադրեալ եղանակներով։ Քիչ մը անդին Թաղին Թաղականները կ՚երեւային որոնք կը բացատրէին սինեօռ Խաիմ պոլիցաներուն թէ իրենք մեծ մարդիկ են, Պզտիկ Արմաշի ավրին ուսանօղներն են, Թաղին սնտուկին փարան կրնան եթէ ուզեն Հոլուէի դեղահատներուն պէս կլլել... եւն. եւն։ Փողոցի մը ծայրէն յանկարծ Վահան վրդ. Պարտիզակցին երեւաց, որ Թրք-Թրք ընելով կը մօտենար և սաստիկ բարկացած երեւոյթ մը ունէր։

—Ո՛ւր այսպէս արագ. հարցուցի։

—Թրք, Թրք, Մանզումէ ժողովրդական հայաթերթին, ժողովրդական խմբագրատունը, ժողովրդական Արտօնատէրը և ժողովրդական Խմբագրապետը տեսնելու համար, յետոյ Նարկիլէ մը խմելու համար և յետոյ Թրք, Թրք սա՛ Մէնմուսային ըսելու համար թէ, մենք Լատին չենք, մեր եկեղեցին լատին չէ, մեր եկեղեցականները, մեր ժամկոչները լատին չեն և իրաւունքը միշտ Կարապետ Փանոսեանինն է՝ Հայ Եկեղեցւոյ պաշտպանին. և Վահան վրդ. Պարտիզակցի առակախօսը Թրք, Թրք ընելով նաւակ մը նստաւ և դէպի Մանզումէ մեկնեցաւ։

Անցանք Պալաթէն ալ, որուն Ազգ. վարժարանին մէջէն աշակերտներուն կը հանէին դեռ տղայոց ձայները և դասարանի մը մէջէն ձայն մը, դասատուին ձայնը որ կը բացատրէր թէ աշխարհս 35 մասերու կը բաժնուի, թէ Ամերիկայի մայրաքաղաքը Բաթակոնեան է, թէ Միսիսիպին մեծ ովկիանոս մըն է, որուն մէջ կը թափի Ատլանտեան գետը։ Այս դասախօսութիւնը դեռ կը հնչէր ականջիս մէջ, ես դեռ փառք կուտայի որ մեր Ուսումն. Խորհուրդը ասանկ աննման վարժապետներ կը հասցնէ և ազգին կը նուիրէ, (Կազանդի նուէր) երբ նաւաստի մը—Խասքէ՞օյ, պօւաց, վար գահավիժելով ինծի, իմ մտածումներու բարձունքէս։

Շո՛ւտ, չո՛ւտ, շնչասպառութիւնս բռնած, աչքերս գոց և կարկինս սովորականէն հինգ անգամ աւելի՛ բացած անցայ փողոցներէն և կարճ գողգոթայէ մը վերջ մտայ եկեղեցիէն ներս։

Մէկուկէս մէթր լայն և կէս մէթրօ երկայն չուանչ մը առի։ Բազմութիւն մը յուղարկաւորներու հետզհետէ կը հասնէին, ոմանք կուլային, ոմանք կը խնդային, երկու հոգի սիկառ կը ծխէին, երեք հոգի իրենց անձին վրայ կուլային (Քրիստոսի պատուիրանին հետեւելով, որ լացէք ձեր վրայ ըսած է), ոմանք Գառնիկ Հայկեանին վրայ կը նայէին և յետոյ իրենց անձին վրայ նայելով ինքզինքնին կը մխիթարէին։ Արարողութիւնները քիչ մը յետոյ պիտի սկսէին դաշն ձայնով, ոչ եռաձայն, և ամէն մարդ պիտի յուզուէր։

Բայց ո՛հ յանկարծ, սաճարին փողոցի դուռնէն մէկը ներս խուժեց, հեղեղի մը պէս. այդ մէկը, մէկ մէթր 20 սանթիմ հասակ ունէր, Ալէմ Տագիի անտառներուն մացառներուն պէս հովերուն խաղալիք՝ մօրուք մը, Աչտարակեցիի ատենէն միացած ակնոց մը, լայն վերարկու մը և Նոյ նահապետի ժամանակէն հովանոցը ձեռքը, զոր ըստ իր բարի սովորութեան կէսէն բռնած էր, վարժուած ըլլալով վարդապետական գաւազան բռնելու։ Զօրս դին ակնարկ մը նետեց, յուղարկաւորութեան տիրող մօտեցաւ աւուր պատշաճի դէմքով և իբր սգակիր դասը կենալը յայտնեց։ Իբր սգակիրը բաւըրանք էր սակայն. ինք անոր համար ինչաապաւ մինչեւ հոն վազած չէր. սգակիր կեցողը փարա չառնէր։ Յուղարկաւորութեան տէրը ուրիշ վարդապետ մը ապսպրած էր, բայց չէր եկած, սխալուած խնդրեց որ ինք ալ մասնակցի արարողութեան։ Աստուծոյ պաշտօնէին դէմքը պայծառացաւ. գրպանը մտնելիք դրամէն աչքերը շլացան և հոգին խայտաց ուրախութենէն։ Բայց յանկարծ վարդապետին աչքերը մթագնեցան, սեւ ամպեր երեւցան դէմքին վրայ և հովանոցը ձեռքէն ինկաւ. պիտի նուաղէր. ի՛նչ պատահած էր գիտէ՞ք, ո՛հ, առանց վեղարի եկած էր, ըստ իր բարի սովորութեան այս անգամ մէկսեղ չէր բերելով իր վեղարը։

Ի՞նչ ընէր,
Մտածեց պահ մը.

Յանկարծ դէպի հոս սոսում մը լսաւ և այդ մէկ սոսումոյը մտաւ խորհրդարան։

Հզօրին սրբոյ զօրութեամբ լցուած գիւտ մը ըրած էր։

Ո՛հ այդ գիւտը արժանի էր եկեղեցական տարեգրութեանց մէջ արձանագրուելու։

Վարդապետը կանչեց ժամկոչը, քառորդ մը դրաւ անոր ափը և բաներ մը ըսելով ճամբեց։

Հինգ վայրկեան վերջ ժամկոչ աղբարը ձեռքը սեւ պաստառի կտոր մը ներս մտաւ։

Ի՞նչ էր եղածը,
Կէս-հրաշքի պէս բան մը.

Վարդապետը առաւ ժամկոչին ձեռքի սեւ լաթի կտորը. ասեղ դերձան, քիչ մը չիրիշ բերել տուաւ. լաթի կտորին վեղարի ձեւ տուաւ. կարեց փակցուց. յետոյ քիչ մը թուղթի կտոր լեցուց վերի ծայրը և փակեղին վրայէն գլուխը անցընելով մտաւ եկեղեցիէն ներս։

Դպիրները կ՚երգէին.

«Պատիւ՛ տէր զայտոսիկ ոյք... վեղար ունին չիրիշով փակցուած և թուղթով լեցուած ա՛լ՛լ՛ւ՛ա»։

Վարդապետը հայրենի գնացքով ճեղքեց բազմութիւնը, և կեցաւ իր տեղը։

Սակայն գրուած է եղեր որ անխառն ուրախութիւն չպիտի վայելէ մարդ, մանաւանդ երբ դագաղի մը շուրջը գտնուի։

Եւ սաճարին, քալըտոի պատուհաններէն հիւսիսային ցուրտ հով մը սկսաւ փչել ուժգին. մոմերը մարեցան, ծաղկեպսակներուն ծաղիկները չորժեցան և վարդապետին նորաձեւ վեղարը, որ արդէն խախուտ էր, մէկ կողմէն միւս կողմը ծռիլ սկսաւ վար իյնալու ատիճան. հովերու խաղալիք դարձած մավուճայ մը կար կարծես վարդապետին գլխուն վրայ։

Յուղարկաւորներէն ոմանք այս բանը հրաշք կարծեցին. բայց Թովմաս Առաքեալին աթոռէն կարգ մը ազգականներ հոն ներկայ գտնուելով, հրաշքին չհաւատացին, մօտեցան և շօշափելէ վերջ տեսան թէ եղածը ոչ թէ հրաշք այլ գիւտ մըն էր a la minute... վեղարի։

×

Բարոյական.— Բարոյական չունի։

ԴԵՂԱՇԱՍ ՅԱՆԴԳՍԵՐԻ ՄԸ

(Մարդուկ մը որ դեռ ոչ տհաս գլուխ մը ունի)

Ո՜հ դժբաղդութենէս խեղճուկրակ մարդուկներ կը բուսնին հետզհետէ աս մեր գրական հրապարակին մէջ. որ այս օրերս չափազանց շատ տեղացող անձրեւներէն կարծես աւելի՛ բարեբեր, աւելի՛ պտղատու է դարձեր։

Ո՜, այս անգամ սակայն բուսնողը դդումի պէս բան մըն է, որ միեւնոյն ատեն կրնայ Հիւանդանոցի կանկառներուն դասն ալ դասաւորուիլ, ինչ որ բնականաբար քիչ մը քիչ պատիւ չէ մէկու մը համար, որ իրեն դէմքին չվայելելիք աղջկան տարազներ կը հագնի և այս չափով ալ չբաւականանալով կ՚ելլայ և ո՛հ երանելին, յանգի դաս կուտայ անանկ գրողներու, որոնց հաւասարելու համար, նախ իր յանգերուն կաղ ոտքերը հաւասարեցնելու է։

Բայց խեղճ տղեկ, նախ նայէ որ դպրոցին մէջ դասերդ լաւ սորվիս որպէսզի զէրօ չառնես։ Որովհետեւ վաղը միւս օր հայրիկդ քեզի հայրէն ճամբան պիտի հարցնէ և ոչ թէ խմբագրատուներու ճամբան, ուրկէ հաց չկայ...։

Եւ յետոյ միշտ յիշէ գորտին առակը, որովհետեւ շատ ուռենալը... օգտակար չէ, ինչպէս գիտես, այրերուն։

Այսչափ զբաղիլ՝ քեզի հետ չէր արժեր բնականաբար, բայց տեսայ թէ ուրիշներուն կօշիկէ վեր չելլալ կը յանձնարարէիր, մինչդեռ դուն, եթէ ձեռքդ զար ասոր անոր գլխուն վրայ պիտի ելլէիր։

Եւ յետոյ ես թէեւ համակ ի յանգաբանութիւն բայց ո՛չ գ(հ)ամփիկ... ի գրականութիւն, քեզի կը ձօնեմ հետեւեալը ինչ որ քիչ շատ կը յիշեցնէ քու գիմաստութերդ ու գրական... անարժանութիւնդ։

Արուեստին մարմինոյն, հոգւոյն անգլուխ, Երբ նմանութեամբ կ՚եղծ, հանրապետակ, Ուսանող մը գուլ, մորթով սընտոր, —Որուն բերանը դեռ կաթ կը հոտի— Մէկզի թողած իր դասերն ու դպրոց, Յանգեր կը գտնէ, խնդ ու արտասուց, Ու քաշկռտած նմաններէն իր, Գուռզանալո՛ւ խակ չի վարանիր, Մինչ իր գրչին տակ, ամէն ու խոստոր, Յանգերը կ՚ելլեն մի՛ շտ ճողակըստոր, Եւ սնոտի որ գլխը անգամ մը կարդաս, Պէտք է որ իր հետ ելնես Գողգոթան, Որպէս զի խնամ մը գտնէ մէջէն, Կարենան հանել ու «Փա՛ռք Տէր» գոչեն, Պարտ կ՚զգամ յայտնել ամէն անհասի, Թէ խեղճութիւն մ՚է աննման ասի, Թէ գրականութեան մէջ ալ մեր արդի, Կեղծարարներ կան այսպէս, տմարդի, Որոնք, չլիւէ յետոյ անպատասան, Թերթ մը կը գտնեն իրենց ապաստան, Ու երկու օր վերջ, կ՚ելնեն, մեղ պատ տան. Կեղրոնականի Ուսուցիչք կամ իր, Հայրիկն ու մայրիկն եթէ չեն կամիր, Որ իրենց աչերնուն ու տղան, ասա, Գըլուխ մ՚ունենայ զատարկ, անտայ, Պէտք է որ բանին անոր ակնածէն, Հետեւեալ խրատներն բանն կամ գոչեն. «Նայէ՛ որ սիրուն, տղուրիկ, տղայ, Դասերուդ հետ լոկ նըսիս ու խաղա, Ու զանոնք միայն ընես քեզ ընկեր, Քանի որ յանգերն չեն տար քեզի կեր...

Տնօրէն-Խմբագիր
ԳՐԻԳՈՐ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՎԻԷՆՆԱ 7 Յունիս.— Շէօնպրոնի պալատին մէջ ի պատիւ Վիլհէլմ կայսեր շքեղ հացկերոյթ մը տրուեցաւ, որմէ վերջ նուագահանդէս մը տեղի ունեցաւ։ Իրիկուան Վիլհէլմ կայսր 48 ժամ մնալէ ետքը Պերլին մեկնեցաւ։ Ֆրանց Եօզէֆ կայսր իրեն ընկերակցեցաւ մինչեւ կայարան, ուր երկու վեհապետները սիրալիր կերպով հրաժեշտ առին, իրերու գիրար ողջագուրելով։ Գերման վեհապետը Արժանեաց և Բրուսական Թագ պատուանշանները տուաւ Աւստրիայի վարչապետ Պառոն Պէքի Մաճառ վարչապետ Տոքթ. Վեքերլէի և ուրիշներու։ Իսկ Ֆրանց Եօզէֆ կայսր Լէօբոլտ պատուանշանին մեծ խաչը տուաւ գերման արտաքին գործոց նախարար Մ. Չիրշքիի և խորհրդական Պէօկէնտորֆի։ Աւստրիական և Գերման թերթերը կ՚ըսեն թէ Վիլհէլմ կայսեր այցելութիւնը և երկու կայսրերուն ու Իտալիոյ Թագաւորին միջեւ հեռագիրներու փոխանակութիւնը բացարձակապէս կը հաստատեն թէ Եռրեակ Զինակցութիւնը անզրդուելի է։

ԲԱՐԻԶ.— Տէրութեանց պատուիրակները, որ Մարոքի պետական պանքային կանոնագիրը պատրաստելու համար գումարուած էին, աւարտեցին իրենց աշխատութիւնը։

ՄԱՏՐԻՏ.— Արտաքին գործոց նախարար Արմոտավար դուքսը, ծանր թոքատապէ մը կը տառապի։ Կինը մէկ քանի օր առաջ արդէն մեռաւ նոյն հիւանդութենէն։ Այս պատճառաւ, դուքսը հրաժարականը դրկեց վարչապետին որ Դալլիճին հաւաքական հրաժարականը մատոյց Թագաւորին։ Ալֆոնսօ ԺԳ. ըսաւ թէ ինք միշտ վստահութիւն կը տածէ Դալլիճին վրայ։ Կ՚ըսուի թէ դարձեալ Մ. Մօրէ պիտի կազմէ նոր Դալլիճը, որ մեծ մասով պիտի բաղկանայ նախորդ Դալլիճին անդամներէն։

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ